

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 54 · 7. mars
Sesjonen 2017–2018

Møte onsdag den 7. mars 2018 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 54):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson vil fremsette et representantforslag.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:00:43]: På vegne av stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård og meg selv vil jeg fremme et forslag om fast ansatte vikarer for bedre velferd og tryggere jobber.

Presidenten: Representanten Solfrid Lerbrekk vil fremsette et representantforslag.

Solfrid Lerbrekk (SV) [10:01:11]: På vegner av representantane Kari Elisabeth Kaski, Nicholas Wilkinson og meg sjølv vil eg fremja eit forslag med ti konkrete punkt for korleis ein kan gjera kampen mot arbeidslivskriminalitet enklare og meir effektiv.

Presidenten: Representanten Kari Henriksen vil fremsette et representantforslag.

Kari Henriksen (A) [10:01:38]: Jeg vil gjerne framsette et representantforslag på vegne av representantene Anette Trettebergstuen, Fredric Holen Bjørdal, Jonas Gahr Støre, Hadia Tajik og meg selv om et offentlig og ideelt drevet barnevern.

Presidenten: Representanten Freddy André Øvstegård vil fremsette et representantforslag.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:02:12]: Jeg har gleden av å sette fram et representantforslag på vegne av Nicholas Wilkinson og meg selv om å legge ned Kringkastingsrådet.

Presidenten: Representanten Ingalill Olsen vil fremsette et representantforslag.

Ingalill Olsen (A) [10:02:37]: På vegne av stortingsrepresentantene Sverre Myrli, Kirsti Leirtrø, Øystein Langholm Hansen og meg selv vil jeg framsette forslag om å sørge for at fagansvar for planlegging av havner og farleder skal ligge hos Kystverket.

Presidenten: Representanten Steinar Ness vil fremsette et representantforslag.

Steinar Ness (Sp) [10:03:09]: På vegner av stortingsrepresentantane Trygve Slagsvold Vedum, Knut Arild Hareide, Hans Fredrik Grøvan, Per Olaf Lundteigen og meg sjølv har eg gleda av å fremje eit forslag om at utdanningsreforma i Forsvaret vert lagd fram som eiga sak til handsaming i Stortinget.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad vil fremsette et representantforslag.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:03:41]: På vegne av Geir Jørgen Bekkevold og meg selv vil jeg fremme et forslag om en gjennomgang av offentlige oppreisnings- og erstatningsordninger.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold vil fremsette et representantforslag.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:04:07]: På vegne av representantane Olaug V. Bollestad, Hans Fredrik Grøvan og meg selv har jeg gleden av å fremme et forslag om språkopplæring til kontantstøttemottakere og fjerning av botidskravet på fem år knyttet til kontantstøtten.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:31]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra statsministerens kontor om at statsrådene Monica Mæland, Linda C. Hofstad Helleland og Jon Georg Dale vil møte til muntlig spørretime. De annonserte statsrådene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, som er fra representanten Ingalill Olsen.

Ingalill Olsen (A) [10:05:01]: Mitt spørsmål går til kommunalministeren.

Stortinget har med knapt flertall i to omganger tvangssammenslått Troms og Finnmark. Fylkespolitikkerne i de to fylkene har prøvd å komme fram til en frivillig avtale. Det har mislyktes. Det endte med at staten stilte med en meklingsmann, og det ble signert en avtale. Denne avtalen satte sennene i kok i Finnmark, og kravet om å forkaste avtalen var bortimot unisont.

Finnmarkingene føler med rette at storting og regjering har overkjørt fylket og dets innbyggere – tegnet et kart uten å lytte til dem det angår, og med et resultat som er et fullstendig ufunksjonelt gigantfylke. Ansvaret for sammenslåingen hviler på Høyre, Fremskrittspartiet,

Venstre og Kristelig Folkeparti, men utfordringene og fortvilelsen knyttet til dette bærer vi finnmarkinger.

Vil statsråden på bakgrunn av reaksjonene i Finnmark og det forventede nei fra Finnmark fylkesting til den framforhandlede avtalen selv ta ansvar for flertallets tvangsvedtak, og ikke overlate gjennomføringen til fylkespolitikere som er motstandere av sammenslåingen?

Statsråd Monica Mæland [10:06:27]: Representanten sa egentlig de viktige ordene, at Stortinget har vedtatt. Jeg forholder meg til at Stortinget i forrige periode vedtok nye fylker – i det ligger også en sammenslåing av Troms og Finnmark. Så behandlet dette stortinget etter valget en sak om en mulig reversering av det vedtaket. Det fikk ikke flertall. Det betyr at et demokratisk valgt storting, vårt øverste folkevalgte organ, både i forrige periode og i denne perioden har vedtatt at Troms og Finnmark skal slås sammen. Da er det faktisk min jobb og min plikt som medlem av regjeringen å sørge for at det vedtaket følges opp, og at det gjennomføres. Akkurat nå venter jeg på at fylkestingene i Troms og Finnmark skal fatte sine vedtak. Det gjør de neste uke, og så må vi komme tilbake til saken når vi ser utfallet av fylkestingsvedtakene.

Ingalill Olsen (A) [10:07:33]: Jeg registrerer svaret, men jeg tenker at flertallet og dets minister er ansvarlige for gode og forsvarlige prosesser som ikke bringer fylket i enda større problemer.

Finnmark er landets største fylke i areal og det minste i folketall. En sånn motsats sier noe om problemer knyttet til å gjøre fylket eller regionene enda større. Det tvangssammenslåtte Troms og Finnmark vil bli tre ganger større i areal enn Viken. Når inndelingsloven sier at fellesnemnda bør oppnevnes etter folketall, vet vi at vi har tapt før fellesnemnda nedsettes. Vil statsråden ta initiativ til at også areal, ikke bare folketall, skal vektlegges ved en eventuell oppnevning av fellesnemnd for Troms og Finnmark? Deler statsråden min bekymring for at Finnmark i så fall vil være i stort mindretall og i realiteten totalt uten innflytelse over egen framtid?

Statsråd Monica Mæland [10:08:36]: Finnmark er i aller høyeste grad nå der at de kan ta kontroll over egen framtid. Min oppfordring til Finnmark og til Troms fra mitt første møte med representantene for de to fylkene var: Ta selv kontroll over prosessen videre, bestem selv hvilken framtid dere vil ha. Det har vært min klare oppfordring. Derfor anmodet jeg også partene om å la seg bistå med en meklingsperson som de stolte på, for å komme fram til en avtale som de ønsket å gjennomføre. Det skjedde jo. Det er slik at fylkesleder i Troms og fylkesordfører i Finnmark gjennomførte en mekling ved

hjelp av tidligere stortingsrepresentant og tidligere regjeringsmedlem Knut Storberget. Jeg oppfattet at det var en veldig god prosess. De anbefalte denne avtalen. De er alle tre medlemmer av representantens eget parti. De er demokratisk folkevalgt i de to fylkene. Mitt håp er nå at de to fylkestingene slutter seg til den avtalen som deres egne folkevalgte har vedtatt, og som jeg selvfølgelig ikke har blandet meg bort i.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Ingalill Olsen.

Ingalill Olsen (A) [10:09:49]: Det er Stortinget som har fattet dette vedtaket. Det er ikke finnmarkingene som har ansvar for sin egen situasjon. De har ikke valgt det selv. Dette er tvang tvers igjennom.

Det er et stort og rungende krav om at det avholdes folkeavstemning knyttet til sammenslåing av Troms og Finnmark. Arbeiderpartiet mener at utfallet ville vært et overveldende nei-flertall. Dersom en folkeavstemning ble gjennomført med et nei-flertall som resultat, ville det ført til at statsråden tok resultatet til etterretning, bøyde seg for folkeviljen i Finnmark og startet prosessen med å omgjøre tvangssammenslåingsvedtaket?

Statsråd Monica Mæland [10:10:30]: Representanten inviterer meg til å spekulere i hva som ville skjedd hvis vi i Norge ikke hadde demokratiske valg og stolte på dem. Det har vi hatt. Det hadde vi forrige høst. Stortinget har tatt en beslutning som Stortinget kan ta. Den kan man godt være rivende uenig i, og det oppfatter jeg at mange i Finnmark er. Men så langt må man forholde seg til det flertallet har bestemt, og da kan Finnmark nå selv bestemme sin egen framtid eller overlate det til meg. Jeg ønsker ikke å ta avgjørelser på vegne av Finnmark, jeg ønsker at Finnmark selv skal ta dem, og det håper jeg fylkestinget i Finnmark gjør.

Presidenten: Kjell-Idar Juvik – til oppfølgingsspørsmål.

Kjell-Idar Juvik (A) [10:11:20]: Tvang fører sjelden noe godt med seg. Det ser vi nå på engasjementet og raseriet i Finnmark, og det er forståelig. Den samme misnøyen så vi i Nordland, og da snudde regjeringen. Møre og Romsdal, Oslo og Rogaland har beholdt sin selvstendighet som følge av lokal motstand. Motstanden fra Finnmark har enten blitt undervurdert av regjeringen, eller så har man rett og slett ikke brydd seg. Prosessen har vært uryddig og uholdbar fra regjeringens side, og så løfter man ansvaret over på fylkene. Sågar står man i dag og skylder på Stortinget alene. Nå vil det bli opp til statsråden hvordan denne prosessen skal foregå videre. Dette vil bli avgjørende for om man øker uvennskapet mellom disse fylkene. Deler statsråden manges frykt for

at det vedtaket som er fattet med et knapt flertall, fører til en varig splittelse mellom Troms og Finnmark? Og hva vil statsråden bidra med for at denne prosessen skal gjennomføres på en forsvarlig måte?

Statsråd Monica Mæland [10:12:18]: Jeg forstår at noen prøver å gjøre dette til et regjeringsprosjekt. Det er det altså ikke. Dette er en regionreform som er initiert av Stortinget, som er vedtatt av Stortinget, og som regjeringen følger opp. Hvis man tenker seg om, vil man vite at de to regjeringspartiene i forrige periode hadde ett primærønske, og det var å avskaffe det tredje forvaltningsnivået – for å få enda sterkere kommuner, som kunne ta enda flere avgjørelser. Det har vi ikke flertall for. Da forholder vi oss til de vedtak Stortinget har gjort. To demokratisk valgte storting har fattet en avgjørelse om at Troms og Finnmark skal bli ett fylke. Jeg opplever at de to fylkesordførerne, som representerer sine fylker, har hatt en god prosess ved hjelp av en meklingsperson. De har kommet fram til en avtale, som de anbefaler og som jeg håper at de demokratisk valgte fylkestingene vil slutte seg til.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:13:22]: Nå slapp statsråden katta ut av sekken igjen og viser at dette er en regjering som vil legge ned dette fylkesnivået, og som et skritt på veien – som regjeringspartiene har sagt ved flere anledninger – kommer disse tvangssammenslåingene av fylkene. Det skaper store problemer, kostnader, bortkastet tid og ondt blod. Vil du ikke, så skal du! Aksepterer man ikke tvangsekteskapet og betingelsene, har statsråden – i hvert fall i media – lovet å komme og rydde opp.

Det er ingen skam å snu hvis man forstår at et vedtak er feil. Min anbefaling vil være at statsråden tar saken på alvor, reiser opp og snakker med finnmarkingene og dem det gjelder, og setter seg ordentlig inn i saken. Vil statsråden gjøre det, eller vil man fortsette å tvangssammenslå, på armlengdes avstand, uten å ha vært der og snakket med dem det gjelder?

Statsråd Monica Mæland [10:14:30]: Jeg kan forsikre representanten Karin Andersen om at jeg har satt meg inn i saken. Jeg var i Finnmark for to uker siden, og jeg har hatt flere møter med de folkevalgte fra Finnmark og Troms. Dette handler ikke om å ikke kunne en sak, dette handler om å forholde seg til stortingsvedtak, og jeg tror det er første gang jeg opplever at opposisjonen i Stortinget roper på at regjeringen ikke skal gjøre det Stortinget har bestemt. Slik kan vi ikke ha det. Vi må følge opp disse vedtakene, og det gjør vi ved at Finn-

mark og Troms selv bestemmer hvordan de ønsker å ta denne prosessen videre.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:15:11]: Det er ikke mange dagene siden vi fikk en hel bok sendt til Stortinget om vedtak som Stortinget har gjort, og som regjeringen ikke har fulgt opp. Så der har regjeringen litt å gå på – for å si det slik – ved å følge opp mange av de forslagene som Stortinget har vedtatt, og som det somles med.

Men dette er en sak der statsråden også i dag i Stortinget innrømmer at målet er å legge ned dette nivået. Så inviterer man et folkevalgt nivå til å være med på noen liksomvedtak på veien til å legge seg sjøl ned. Det er ingen god invitasjon. Når det gjelder Finnmark spesielt, er situasjonen der så spesiell at det ville ikke være noen skam å snu. Det er regjeringer og partier som har endret standpunkt når de i møte med virkeligheten ser at dette ikke skaper noe godt, at det tvert imot skaper flere problemer, koster mer og ikke er en løsning som er god nok.

Ser ikke statsråden at vedtak i noen tilfeller bør gjøres om fordi de i utgangspunktet verken var hensiktsmessige eller gode?

Statsråd Monica Mæland [10:16:18]: Jeg oppfatter representanten Karin Andersen som en svært erfaren politiker, og hvis hun først i dag har oppdaget hva som er Fremskrittspartiets og Høyres primærstandpunkt, blir jeg veldig forbauset. Dette er ikke «katta ut av sekken» – dette er våre primærstandpunkter. De er veldig godt kjent, gjennom både partiprogrammer og valg.

Så har jeg lyst å si: Alternativet til ikke å fjerne det tredje forvaltningsnivået er å få større og sterkere regioner som faktisk er i stand til å utføre de oppgavene de skal. Finnmark er – som representanten Andersen sier – i en veldig spesiell situasjon. De er i en situasjon hvor de sliter med frafall i skolen, og hvor de roper på arbeidskraft og kompetanse. Det er det fylket i landet som har færrest innbyggere. Da vil det styrke Finnmark å bli større og sterkere. Derfor er det mitt mål å sørge for at vedtaket som Stortinget har fattet, blir gjennomført, og aller helst at Finnmark og Troms selv styrer gjennomføringen.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:17:30]: Statsråd Mæland sier at dette ikke er et regjeringsprosjekt.

Norge har fått en regionreform ingen egentlig vil ha. Hvem synes egentlig det er klokt å tvangssammenslå Østfold, Akershus og Buskerud til et nytt gigantfylke, Viken? Hvem er det som brenner for at Finnmark og Troms skal tvangssammenslå, der vi får en region som

er større enn Irland, og som har enorme avstander? Og det er ingen lokal begeistring i Finnmark i det hele tatt.

Høyre og Fremskrittspartiet har knapt vært villige til å forsvare reformen – godt representert her ved Monica Mæland, som skylder på alle andre. Det er Høyre som har tvunget det igjennom. Men det de har sagt, er at det er et kompromiss med Kristelig Folkeparti og Venstre.

Hva var det Kristelig Folkeparti sa i juni da dette ble tvangsvedtatt i Stortinget? Det er en løsning ingen parti-er egentlig vil ha, sa Kristelig Folkeparti. Og representan-ten Hareide var i Hallingdal i vinter og sa at mange har problemer med å se at Viken er en optimal region. Det var ganske godt sagt. Så fikk han oppfølgingsspørsmål, om han trodde Viken ville bli delt i to. Ja, det trodde han, så nå måtte de jobbe ut fra det. Dette er Kristelig Folke-partis standpunkt. De vil heller ikke ha Viken, og de tror det blir delt i to.

I Finnmark er det opprør. Men Høyre-statsråd Mæland har varslet at det skal brukes ytterligere tvang, og da skal regjeringen sitte i Oslo og bestemme.

Hvorfor mener statsråd Mæland at det er klokt at hun på vegne av regjeringen og Høyre skal sitte i Oslo og tvangssammenslå to fylker som ikke vil det?

Statsråd Monica Mæland [10:19:15]: Det er en fascinerende beskrivelse av en virkelighet jeg overhodet ikke kjenner meg igjen i.

Jeg tror det er veldig klokt av en statsråd, særlig som medlem av en mindretallsregjering, å forholde seg til de vedtak Stortinget har fattet.

Jeg skjønner at Slagsvold Vedum og mange andre er uenig i disse vedtakene, men det er altså sånn at Stortinget senest før jul diskuterte om man skulle reversere dette standpunktet. Det besluttet et flertall i denne sal ikke å gjøre.

Så er det ikke slik at jeg har truet Finnmark med at vi skal styre fra Oslo. Jeg har tvert imot på inn- og utpust i alle samtaler jeg har hatt med representanter fra Troms og Finnmark, og i alle intervjuer jeg har gitt, sagt at det er opp til Finnmark å styre Finnmark. Jeg ønsker at de skal gjøre det. Jeg har ikke noe ønske om å gjøre det fra et kontor i Oslo.

Representanten vet veldig godt at lovens system er slik at hvis partene ikke blir enige, kan de anmode departementet om å fatte vedtak. Det har Troms gjort. Da de gjorde det, ba jeg partene om å la seg bistå av en meklingsperson. Jeg ønsket altså ikke at vi skulle sitte i Oslo og styre utviklingen i Finnmark. Partene lot seg bistå av en person som de stolte på, som de fikk hjelp av til å utferdige en avtale, som partene altså anbefalte overfor sine fylkesting. Jeg skjønner at Slagsvold Vedum er uenig i vedtaket Stortinget har fattet, men det er altså gjort, og mitt håp er at representanter fra Troms og Finnmark

selv styrer utviklingen videre. Hvis ikke er altså systemet slik at da kan vi fatte vedtak, og da gjør vi selvsagt det.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:20:51]: Det høres veldig hult ut når statsråden, som er frontfiguren for dem som ønsker å bruke tvang, sier at det er opp til Finnmark å styre Finnmark. Det er jo nettopp Høyre med sine stortingsrepresentanter som har fratatt Finnmark og andre fylker rundt omkring i landet muligheten til å styre sitt eget fylke.

Såpass redelig bør en statsråd være at hun forsvarer det standpunktet Høyre nå har tvunget igjennom i Stortinget. Og hvorfor mener Monica Mæland og Høyre at det er så klokt å lage nye, store regioner som ingen egentlig vil ha? Hva blir bedre i Finnmark? Hvilke tjenester blir bedre? Hvordan blir det bedre skoleresultater, som en løftet fram i stad, av å tvangssammenslå Finnmark og Troms, når det ikke er noen lokal begeistring? Hva er grunnen til at Høyre mener det er så klokt å tvinge finnmarkinger til å gjøre noe de ikke ønsker?

Statsråd Monica Mæland [10:21:49]: Man kan gjerne synes det er hult. Jeg har på en ryddig måte nå forsøkt å redegjøre for Høyres primærstandpunkt og for det faktum at Stortinget har fattet vedtak som jeg følger opp. Det lar seg ikke forklare på noen annen måte enn jeg har forsøkt å gjøre her.

Så er det slik at når vårt primærstandpunkt ikke lar seg gjennomføre fordi vi ikke har flertall i denne sal, er jeg for større og sterkere regioner. Det trodde jeg faktisk Senterpartiet også var den gangen de satt i regjering og hadde en kommunalminister ved navn Åslaug Haga, som vel tegnet et regionkart med ni regioner. Nå får vi faktisk elleve.

Det handler om både å følge opp de oppgavene fylkene har i dag, og – ikke minst – om å få nye og tyngre oppgaver. Da handler det om størrelse. Det handler om kapasitet. Det handler om kompetanse. Det er ikke sånn at jo mindre en kommune eller et fylke er, jo mer kompetente er de, og jo bedre tjenester yter de. Tvert imot viser alle oversikter at i små kommuner, og særlig i Nord-Norge, sliter man på nettopp disse områdene.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Trygve Slagsvold Vedum.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:22:55]: Monica Mæland har gjort det til sin favorittøvelse å skyve alle andre foran seg i denne tvangsbruken. Og jeg skjønner for så vidt godt at statsråden synes dette er ubehagelig. Hun sier hele tiden at det er Stortingets vedtak.

Men hvis Høyre vil, blir det flertall på et blunk for ikke å bruke denne tvangen. Det var knappast mulig flertall før jul. Knut Arild Hareide, leder i Kristelig Folke-

parti, har allerede varslet at man ønsker å dele Viken i to. Kan Monica Mæland si at dette er en godt gjennomarbeidet, klok reform, som har hatt gode lokale prosesser, og som har skapt lokal begeistring, eller har det blitt en prestisje bare å gjennomføre den, koste hva det koste vil, på grunn av at den var en del av kommunereformen?

Hva er det beste argumentet Monica Mæland har for å tvangssammenslå Finnmark når hun lar f.eks. Møre og Romsdal stå som eget fylke?

Statsråd Monica Mæland [10:23:44]: Jeg kan gjenta og gjenta at jeg forholder meg til de vedtak og forhandlinger som har skjedd i Stortinget. Det skulle bare mangle. Alternativet, det kan jeg også gjenta, til små fylker som mangler kompetanse og har problemer med å skaffe arbeidsplasser, er å få større og sterkere regioner.

Det betyr at når Stortinget har fattet dette vedtaket, beliter jeg meg, som vi sier på Vestlandet. Det betyr at jeg ønsker at denne reformen skal bli mest mulig vellykket. Og den blir aller mest vellykket hvis fylkene selv styrer prosessen, og ikke ved at vi gjør det på et departementskontor i Oslo.

Presidenten: Heidi Greni – til oppfølgingsspørsmål.

Heidi Greni (Sp) [10:24:31]: Regionreformen startet som en invitasjon fra regjeringen til nabopratt mellom fylkene, der de selv skulle vurdere om sammenslåing var fornuftig. Konklusjonene etter forhandlingene med nabofylkene ble i neste omgang brutalt overkjørt av regjeringen, og det endte med tvangssammenslåing på tvers av de fylkeskommunale vedtakene.

Et av vedtakene som er vanskeligst å forstå for sentrale politikere, for innbyggere i fylket og ikke minst for lokalpolitikere fra alle partier, er sammenslåingen av fylkene Østfold, Akershus og Buskerud. Det er en konstruksjon som bryter med alle forutsetninger regjeringen hadde for etablering av funksjonelle regioner. Det blir ikke en felles bo- og arbeidsmarkedsregion. Folketallet blir 1,2 millioner – mot lille Møre og Romsdal, som blir mindre. Og midt i Viken ligger Oslo, som er en felles arbeidsmarkedsregion med Akershus.

Samtidig velger regjeringen å organisere fylkesmannsembetene på en annen måte. De sier selv at dette er uforståelig. Kan statsråden forklare meg hvordan denne konstruksjonen kan være fornuftig, og hvordan vil statsråden møte de sterke reaksjonene som har kommet på etableringen av Viken som nytt fylke?

Statsråd Monica Mæland [10:25:50]: Jeg hører at representanten er uenig i de vedtak som er gjort. Det kan vi godt spekulere i, men jeg forholder meg til at de er gjort. De er gjort av forrige storting, de er bekreftet av dette stortinget. Da er min jobb å sørge for at denne re-

gionreformen, disse fylkessammenslåingene, blir så vellykket som mulig, og det blir de ved at fylkespolitikkerne selv styrer prosessen, enten det er på Østlandet, i Nord-Norge eller på Vestlandet.

Presidenten: Geir Adelsten Iversen – til oppfølgingsspørsmål.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [10:26:27]: Jeg lurer på om statsråden forstår bakgrunnen for det store, enorme engasjementet, frustrasjonen og det opprøret som skjer i Finnmark. Det er forferdelig rart at da statsråden kalte inn Troms og Finnmark til mekling, var det enklest å møtes på Gardermoen.

Troms og Finnmark blir ikke et fylke, det blir et kontinent. Det kommer til å bli store utfordringer på grunn av avstander, kostnader og ikke minst det å tilby folk som bor i det nye gigantfylket, gode tjenester.

Om statsråden tar Finnmark på alvor, bør hun selvfølgelig lytte til det som folk i Finnmark mener. Vil statsråden støtte å gjennomføre en folkeavstemning om sammenslåing av Troms og Finnmark?

Statsråd Monica Mæland [10:27:20]: Det er ikke slik som representanten beskriver, at jeg kalte partene inn til mekling. Partene ønsket et møte for å diskutere situasjonen med meg. Invitasjonen fra begge kom faktisk nokså samtidig. Vi hadde et møte hos meg, hvor Troms anmodet om at departementet satte ned en fellesnemnd, og de redegjorde for at de ikke kom videre i forhandlingene. Da ba jeg om at partene lot seg bistå av en mekler. Det diskuterte vi. Defremmet forslag til hvem mekleren skulle være, de hadde kontakt med mekleren og bestemte tid og sted for gjennomføring av meklingsmøtet. Det blandet jeg meg overhodet ikke opp i. Jeg var bare opptatt av at partene selv tok styring i prosessen, ikke at jeg gjorde det.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:28:23]: Denne svarrunden har vært en hel rekke av bortforklaringer fra statsråden. Det statsråden har gjort i hvert eneste svar gjennom hele spørretimen, er å distansere seg fra den tvangsreformen hun sjøl skal gjennomføre. Først skylder hun på alle andre. Hun sier at det ikke er et regjeringsprosjekt. Hun sier at vi må forholde oss til Stortinget. Det er heller ikke hun som har invitert til megling, det er det partene sjøl som har gjort. Og tror dere ikke hun også sier at vi må ha tvangsreformen i Finnmark for å stanse frafallet i skoler i Finnmark – i en tid da regjeringen har vedtatt en lærernorm som kommer til å tappe Finnmark for lærerkrefter?

Når skal statsråden være kommunalminister og faktisk stå opp og ta et ansvar for det hun nå har tenkt å gjennomføre? Min bekymring er at hvis Mæland og staten har tenkt å møte finnmarkingene på denne måten, kommer det til å bli en meget interessant øvelse.

Statsråden svarte ikke på Geir Adelsten Iversens spørsmål: Er det aktuelt å gjennomføre en folkeavstemning, slik at finnmarkingene sjøl får lov til å si hva de mener om tvangssammenslåing av fylkene?

Statsråd Monica Mæland [10:29:30]: Jeg skjønner at Senterpartiet har lyst til å drive med en annen virkelighetsbeskrivelse enn den som er den faktiske.

På spørsmålet om folkeavstemning er svaret på det rett og slett nei. Vi har et godt system i Norge basert på stortingsvalg. Det ble gjennomført i september. Jeg skjønner at Senterpartiet ikke er fornøyd med valgresultatet. Det er jeg.

Så er det sånn at Stortinget rett før jul diskuterte om man skulle reversere dette vedtaket. Svaret på det ble nei. Da er det min jobb som kommunalminister å gjennomføre de vedtak Stortinget har fattet. Det akter jeg å gjøre.

Jeg har hatt en veldig god dialog med partene i både Troms og Finnmark, og det var partene som ønsket å la seg bistå av departementet. Jeg blandet meg ikke bort i det. Det handler om å ta det folkevalgte nivået, fylkesnivået, på alvor. Det handler om ikke å overstyre. Det handler ikke om å tvinge igjennom løsninger som jeg mener jeg er bedre skikket til enn partene. Partene er best skikket til å styre sin egen framtid, og det håper jeg de vil gjøre.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:30:31]: Statsråden vil altså ikke vurdere om finnmarkingene sjøl skal få lov til å ta stilling til dette gjennom folkeavstemning. Hun skylder på at vi har hatt et stortingsvalg, og at Stortinget vedtok reformen, med knappest mulig flertall. Det er en reform som ingen egentlig vil ha. Heller ikke Mælands eget parti ønsker den reformen. Allikevel ble den vedtatt i Stortinget med knappest mulig flertall.

Det er en reform som partiet Høyre ikke ønsker, og som statsråden nå har brukt seks-sju svar på å distansere seg fra. Og så skal ikke regjeringen la finnmarkingene sjøl få lov til å si hva de mener om reformen? Det er en slik motsetning, det er en slik bortforklaring i det som statsråden her sier, at det er helt bemerkelsesverdig.

Men la meg få lov til å stille et annet spørsmål, da. Hvis det nå er så gjennomtenkt og viktig og Stortinget har vedtatt det, hvorfor er det fornuftig at Rogaland, som har en femtedel av arealet til Finnmark, får lov til å stå alene, mens Finnmark skal bli tvangssammenslått?

Statsråd Monica Mæland [10:31:39]: Det bemerkelsesverdige her er jo at Senterpartiet ikke har noen tillit til et stortingsvalg, ikke har noen tillit til demokratisk folkevalgte representanter på fylkesnivå. Det er fylkeslederne i Troms og Finnmark som har framforhandlet denne avtalen, og som har latt seg bistå av en meklingsperson. Det er en mistillit til hele vårt politiske system som jeg knapt har sett maken til.

Når det gjelder vurderingen som er gjort av Rogaland, er det en vurdering som er gjort av dem som forhandlet i denne salen, men det kan jo være et tips å se på innbyggertallet i Rogaland. Rogaland har over 400 000 innbyggere – veldig mange flere enn det Troms og Finnmark har til sammen.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:32:234]: I morgen er det 8. mars – derfor vil jeg stille likestillingsministeren et spørsmål.

Samfunnsdebattanten og poeten Sumaya Jirde Ali har den siste tiden blitt utsatt for en grov kvinnehatende og rasistisk hetskampanje ledet an fra det ytre høyres såkalte nettavis, Resett. Truslene, trakasseringen og skjellsordene har gått så langt at Sumaya har måttet trekke seg fra bl.a. 8. mars-markeringen i Bergen i morgen. Hun har blitt kalt et tragisk eksemplar av et menneske, et ufyselig vesen som burde sendes hjem til Somalia, og en har kommentert: Slå ring om henne, søl bensin og tenn faklene. Dette er et angrep på demokratiet og ytringsfriheten. Det rammer spesielt unge minoritetskvinner.

Mange har svart på hetskampanjen mot Sumaya med vår egen kampanje til støtte for henne. Først etter flere dagers øredøvende stillhet og etter press fra media kom omsider Erna Solberg på banen og fordømte hatytringene mot Sumaya. Men å vise sin støtte og gi synlighet til kampen for ytringsfrihet, kvinners likestilling og bekjempelse av sosial kontroll ved å gå i 8. mars-toget, som Sumaya har blitt hetset vekk fra, ser det imidlertid ikke ut til at hun akter å gjøre.

Bortsett fra statsministerens sene respons har det virket som om det er lite politisk engasjement fra høyresiden rundt denne alvorlige og viktige saken. Likestillingsministeren, som er tildelt et stort konstitusjonelt politisk ansvar for å bekjempe diskriminering og fremme likestilling, har så langt vært både taus og usynlig.

Jeg vil spørre statsråden om hvor hun har vært den siste uken, om hvorfor ikke landets likestillingsminister har tatt Sumaya i forsvar når så mange andre har blitt med på «jeg støtter Sumaya»-kampanjen, og om statsråden denne gangen akter å gå i tog for Sumaya og hennes søstre som ble presset vekk fra å delta på bl.a. morgendagens markering.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:34:37]: Jeg setter veldig stor pris på å få det spørsmålet fra representanten Øvstegård. Jeg er veldig bekymret for debattklimaet som vi nå opplever. Jeg er bekymret for omfanget av hatefulle ytringer på bakgrunn av etnisitet, religion og livssyn. Sumaya er en av dem som rammes veldig hardt, og som trues til – i hvert fall midlertidig – taushet. Det viser at vi ikke har et samfunn som har plass til alle. Selv om ytringsfriheten står veldig sentralt i vårt samfunn og ytringsfriheten vår er umistelig, ser vi nå at demokratiet snevres inn steg for steg. Ikke minst ser vi også det mot politikerne.

Jeg ble veldig lei meg og veldig sint da jeg så det som Sumaya blir utsatt for. Derfor tok jeg kontakt med Sumaya. Jeg sendte henne en henvendelse hvor jeg beklaget det hun opplever, og der jeg inviterte henne til en samtale når hun føler seg klar for det. Jeg opplever henne som en veldig sterk representant som tør å stå opp for sine meninger. Jeg ønsker å høre fra en som opplever det selv: Hva er de viktigste tiltakene vi bør ta initiativ til i kampen mot hatefulle ytringer?

Regjeringen har også presentert en strategi mot hatefulle ytringer og en handlingsplan som er viktig å følge opp. Jeg er glad for at statsministeren så tydelig gikk ut og stemplet hva dette er for noe. Jeg kommer i videre dialog med Sumaya og andre til å kjempe mot det som de nå opplever, og videre også kjempe kampen mot hatefulle ytringer.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:36:43]: Det er vel og bra med strategier, men da ingen i regjeringen gikk i 8. mars-toget i 2017, sa nåværende statsråd Hofstad Helleland, og jeg siterer:

«Jeg har aldri vært spesielt opptatt av å gå i tog. Jeg meldte meg heller inn i Høyre for å påvirke kvinners muligheter og situasjon.»

Da er det interessant å se hva likestillingsministeren gjør politisk. Den 23. mai i fjor vedtok Stortinget at regjeringen skal nedsette et utvalg som ser på hvilke likestillingsutfordringer barn møter. Statsråden uttaler i januar i år i et brev at de vil komme tilbake til Stortinget med informasjon om oppfølging av det vedtaket. Det er snart gått et år siden det vedtaket ble gjort. I mellomtiden har vi fått vite av Barneombudet at mens voksne kvinner som opplever voldtekt, får tilbud om voldtektsmottak, har ikke barn det samme tilbudet. Det har de ikke, det er diskriminering.

Hvor lenge skal norske barn og ungdommer vente før likestillingsministeren får satt ned et slikt utvalg, og – enda viktigere – når kan vi forvente å se konkrete forslag som vil styrke likestillingen blant barn og ungdom?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:37:47]: Jeg har vel snart vært likestillingsminister i seks uker. Det

har vært veldig spennende. Ikke minst er et av de områdene som jeg har prioritert å gå inn i, nettopp ungdomsutfordringer i dag. Derfor skal vi nå sette ned et eget utvalg som skal se på ungdomskulturen, på hvordan også ungdom og barn blir påvirket av den digitale verdenen og plattformene som de nå er på, men ikke minst gi oss mer kunnskap om kjønnsrollemønster og likestillingsutfordringer som ungdom opplever, både i utdanning og i arbeid.

Vi skal sette ned et eget ungdomsutvalg. Den 8. mars inviterer jeg bloggere og influensere til et møte om den negative påvirkningen jeg mener mange har på likestillingsperspektivet når det gjelder barn og unge.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Freddy André Øvstegård.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:38:57]: Jeg spurte om et annet konkret vedtak – men det er greit.

I fjor sommer vedtok Stortinget at regjeringen skulle utrede et lavterskeltilbud for håndhevelse av forbudet mot seksuell trakassering. Statsråden uttaler i et brev i år at departementet vil komme tilbake til Stortinget med informasjon om oppfølging av også det anmodningsvedtaket. Månedene går. I mellomtiden har modige kvinner fortalt og varslet om krenkelser og trakassering. Statistisk sentralbyrå leverte nylig en ny likestillingsrapport som viser at seksuell trakassering er utbredt, at kvinner utsettes i større grad enn sine mannlige kollegaer, og at hele 10 pst. av kvinner månedlig eller oftere har blitt utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet.

Hvor lang tid mener statsråden hun trenger på å utrede behovet for et lavterskeltilbud og en utvidelse av Diskrimineringsnemndas håndhevelsesmyndighet på dette området, et spørsmål som ble utredet allerede i 2012, av Skjeie-utvalget?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:39:57]: Jeg går i disse dager i gang med en utredning av lavterskeltilbudet. Det er fordi vi har to hensyn vi skal ivareta, både den som varsler, og den det blir varslet mot. Hvis Stortinget skal få seg forelagt et forslag om hvordan vi kan styrke ikke bare informasjons- og veiledningsdelen av dette arbeidet – som Likestillingsombudet i dag mottar veldig mange henvendelser om – men også denne nemnda i håndteringen av disse sakene, som er veldig kompliserte, må vi først utrede.

Jeg håper å komme tilbake med et forslag til Stortinget så snart det lar seg gjøre, etter at vi har utredet hvordan dette skal kunne fungere på best mulig måte.

Presidenten: Freddy André Øvstegård – til oppfølgingsspørsmål.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:41:03]: Vi venter spent på det.

Som nevnt er det 8. mars i morgen. Da har det gått 253 dager siden regjeringen ble bedt om å bevare og styrke aktivitets- og redegjørelsesplikten. I mellomtiden har regjeringen svekket redegjørelsesplikten ved at ca. 90 pst. av virksomhetene er blitt unntatt. I tillegg ser vi at de anmodningsvedtakene som Stortinget har gjort, fremdeles henger i løse luften og bortforklares med at vi venter på utredninger.

Det er derfor fristende å minne statsråd Hofstad Helleland på hva hun sa om daværende statsråd Audun Lysbakken i 2010, og jeg siterer:

«Lysbakken skriver seg inn i rekken av en håndfull rødgrønne barneministre de siste fem årene som utreder, evaluerer og setter ned utvalg.»

Han kunne i stedet ha «lagt fram saker til Stortinget». Men han har kanskje «møtt veggen».

Mitt spørsmål blir da: Hvor raskt vil statsråden sørge for at Stortingets vedtak blir gjennomført og fører til handling som gir barn, kvinner og menn en mer likestilt og trygg hverdag – eller har statsråden kanskje møtt veggen?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:42:09]: Utfordringen i denne saken er at Stortinget har vinglet litt. Først gjorde familie- og kulturkomiteen et vedtak om å fjerne redegjørelsesplikten. Så gjorde finanskomiteen et helt annet vedtak før jul. Og så har vi et anmodningsvedtak som jeg følger opp, hvor jeg skal komme tilbake med en aktivitets- og redegjørelsesplikt som sørger for at vi ivaretar at bedriftene ikke får økt byråkrati knyttet til dette, men som også ivaretar likestillingsarbeidet rundt omkring på de ulike arbeidsplassene på en god måte.

Vi er i gang med arbeidet, og vi vil etter et grundig arbeid legge frem et forslag for Stortinget hvor vi skal ivareta de to hensynene på en god måte (presidenten klubber) – hensynet til likestilling (presidenten avbryter), men også til småbedriftenes ...

Presidenten: Tiden er ute.

Kari Henriksen – til oppfølgingsspørsmål.

Kari Henriksen (A) [10:43:27]: Vi har hørt at ting tar tid. Nå har regjeringa sittet i snart fem år, så Arbeiderpartiet har levert inn et forslag som går på sosial kontroll og æresvold. Vi har sett at kvinner blir kneblet i den offentlige debatten, og de trues på livet – det er nevnt personer fra representanten Øvstegård angående dette – og lokalt har vi en homofil mann som ikke får lov til å synge i kor fordi han er homofil. Høyre og regjeringa har vært forholdsvis tause om den sosiale kontrollen, som lever i beste velgående i det norske sam-

funnet i dag. Regjeringa har nå hatt ansvaret for dette feltet i snart fem år, og vi venter fremdeles på tiltak. Men denne saken er viktig, det understreker jo også statsråden i sitt svar. Derfor regner jeg med – og jeg tar for gitt – at dette er et tema som har opptatt statsråden når hun nå har fått ansvar for likestillingsfeltet. Jeg vil be henne dele med Stortinget tre viktige tiltak som hun vil jobbe for å få satt i verk eller starte prosesser på.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:44:34]: Dette er noe som ikke bare regjeringen er veldig opptatt av, men som også Stortinget er veldig opptatt av, og derfor ligger det nå også flere forslag i Stortinget. Vi følger opp vår handlingsplan knyttet til hatytringer – det handler ikke minst om mer kunnskap og dialog med dem som føler seg berørt – og vi følger også opp handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, mot tvangsekteskap, og arbeidet mot kjønnslemlestelse skal forsterkes. Først og fremst er det viktig for oss å styrke rettsvernet for dem som utsettes for tvang og negativ sosial kontroll.

Jeg ser veldig frem til 8. mars. Da har statsministeren og inkluderingsministeren – sammen med meg – invitert til et frokostmøte i statsministerboligen, hvor vi har invitert veldig mange kvinner fra minoritetsmiljøet som skal fortelle hvordan de opplever dette, og hva vi kan gjøre for å bedre deres situasjon.

Presidenten: Geir Jørgen Bekkevold – til oppfølgingsspørsmål.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:45:57]: Jeg var glad da jeg så at statsministeren var ute og forsvarte Sumaya tidligere denne uken mot det hun kalte «nett-troll på ytterste høyre». Dessverre er det ikke bare nettrollene som utgjør en trussel mot kvinners likestilte rett til å bidra i det offentlige rom. Det gjør redaksjoner som ikke er bevisst på hvilke stemmer de gir plass til i sine spalter, det gjør lyttere, lesere og seere som mer eller mindre bevisst tillegger menns bidrag større troverdighet eller autoritet, og det gjør vi som lovgivere dersom vi ikke tar vårt ansvar på alvor.

Fordi den offentlige debatten i økende grad foregår på sosiale medier, er netthets likevel en av de alvorligste truslene mot et inkluderende og likestilt ordskifte. Jeg vil derfor spørre statsråden hvordan hun tenker at politikken kan hindre at kvinner tvinges til taushet, for å bruke statsministerens ord, slik Sumaya og flere med henne allerede har blitt.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:46:54]: Sji-kanerende og diskriminerende utsagn hører ikke hjemme verken i politikken eller andre steder, og det er med stor bekymring jeg ser på denne utviklingen og hvordan det snevrer inn den offentlige debatten vi har. Jeg

tror nemlig politikken kan bidra med noe viktig i selvstendigjøringen av kvinner, det å skape forståelse for at deres stemme er viktig, at de skal bli hørt, og at i Norge har de en rett til å bli hørt. Vi har ytringsfriheten. Man kan si hva man vil, man kan være så uenig som man bare vil, men man skal bli hørt. Det er også viktig at vi sørger for å spre kunnskap om dette, ikke minst at vi involverer flere i den offentlige debatten. Det tror jeg er viktig for alle partier også fremover, at vi i større grad klarer å involvere flere enn de få som står veldig alene, og som blir utsatt for et slikt press som de blir nå.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:48:27]: Det er fint om barne- og likestillingsministeren blir stående.

I morgen er det den store kvinnedagen, og tradisjonen tro kommer også debatten om hvorvidt vi trenger denne dagen her i et av verdens mest likestilte land. Jeg tenker at på kvinnedagen bør vi løfte blikket. Kvinnedagen må handle om at jenter og kvinner er mer utsatt for klimaendringer, mer utsatt for vold og overgrep som sivilbefolkning i krigsherjede områder, mer utsatt for fattigdom og mer utsatt i møte med alvorlig sykdom. Samtidig som vi har dette globale perspektivet, må kvinnedagen også handle om reell likestilling på hjemmebane. Det er f.eks. fortsatt ikke slik at kvinner og menn tjener det samme for den samme jobben. Lik lønn for likt arbeid er et grunnleggende likestillingsprinsipp. Selv små barn forstår at det eneste rettferdige er at to personer som gjør den samme jobben, må få den samme lønnen.

Derfor mener vi i Kristelig Folkeparti at det er inspirerende når Island tok tak i denne urettferdigheten og i år innførte, som verdens første land, en likelønnslov som påbyr alle bedrifter med over 25 ansatte å rapportere om likelønnsituasjonen, og der hvor menn tjener mer enn kvinner for samme svette spilt, ilegges det bøter. Sammen med en sertifiseringsordning vil Island på den måten lukke lønnsgapet mellom menn og kvinner, som ligger på om lag 16 pst., innen 2022.

Her på berget har vi lovfestet prinsippet om likelønn, men for bare noen måneder siden kom SSB med ferske tall som viser at det fortsatt er et stykke mellom likestillingslovens ideal og livets realiteter, og dette viser at det trengs noen tydelige grep for å lukke lønnsgapet.

Derfor vil jeg spørre statsråden på denne dagen før kvinnedagen: Hvilke konkrete tiltak mener hun er viktig for at vi skal få lukket dette urettferdige lønnsgapet mellom menn og kvinner?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:50:32]: Det er mange ting vi må gjøre, og jeg er veldig glad for at Kristelig Folkeparti er så opptatt av den problemstillingen. Det viktigste vi gjør, handler jo om å motivere til

andre utdanningsvalg enn det vi ser. Vi har et veldig kjønnsdelt arbeidsmarked i Norge, og skal vi klare å gjøre noen endringer der, handler det også om å motivere guttene, men også jentene, til å ta andre typer utdanningsvalg, f.eks. ved de programmene som nå er etablert: Menn i helse og jenter og teknologi. Ja, det er viktig, fordi vi må motivere allerede i barnehagen, slik at det ikke bare er jenter som skal bli sykepleier, og at det bare er gutter som skal bli sjef. Der har regjeringen ambisjoner – vi har også ambisjoner når det handler om å fortsette arbeidet for å redusere ufrivillig deltid. Tallene der har gått ned fra 2013 til nå, og det er veldig gledelig, for det handler også om inntekter. Så handler det om at vi må få flere kvinner inn i ledelse. Vi må ha flere kvinner inn i styrene, men det forslaget som nå er fremmet på Island, synes jeg er å gå veldig langt. Jeg tror at vi fortsatt skal prøve med andre virkemidler.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:52:18]: Takk for svaret.

Et av de konkrete verktøyene vi har i kampen for likestilling i arbeidslivet, er redegjørelsesplikten, som ifølge likestillingsloven handler om at arbeidsgivere skal redegjøre for bedriftenes tilstand når det gjelder kjønnslikestilling.

Da vi behandlet likestillingsloven i fjor, fikk vi noen tilbakemeldinger som gikk på at denne redegjørelsesplikten utgjorde unødvendig byråkrati for bedrifter, uten tilstrekkelig konkret innhold eller effekt. Så har redegjørelsesplikten vært igjennom farefullt farvann de siste årene, men ser ut til å være på vei ut i trygt lende igjen. På den bakgrunn og med et øye til Island vil jeg derfor spørre statsråden om hun vil vurdere å innlemme et ledd i den gjenoppståtte redegjørelsesplikten, som helt konkret går på bedriftenes likelønnsituasjon.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:53:08]: Slik som jeg svarte tidligere på et spørsmål her i dag, er vi nå i gang med å gå igjennom lovverket, slik at vi kan følge opp anmodningsvedtaket fra Stortinget og legge frem en sak om redegjørelsesplikten. Der er vi opptatt av at små og mellomstore bedrifter ikke skal pålegges altfor mye byråkrati, men samtidig klare å ivareta likestillingsperspektivet. Jeg vil komme tilbake til det innspillet representanten Bekkevold har, etter at regjeringen har behandlet saken.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Olaug V. Bollestad.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:54:11]: På NRK i dag var det oppmerksomhet på at det er få kvinnelige toppledere i forhold til mannlige toppledere i norsk arbeidsliv. Innenfor olje- og gassbransjen og rederisektoren er

det sånn at en kvinnelig toppleder tjener 81,6 pst. av den lønningen som mannlige toppledere i samme yrke får. Så mitt spørsmål til statsråden er: Hva tenker hun om at kvinner får 81,6 pst. av lønnsporten, mens menn får 100? Og hva vil hun direkte gjøre for å utjevne dette lønnsgapet? For ingen av oss kan si at vi synes dette er rettferdig når man gjør samme jobben.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:54:59]: Som jeg svarte også representanten Bekkevold, tror jeg at vi må gjøre mange ting i utdanningsløpet, men også jobbe med holdninger og motivere til et mindre kjønnssegregert arbeidsliv enn det vi har nå. Så må vi også stimulere til at flere kvinner blir både mellomledere og toppledere.

Jeg var på et arrangement i går, og Berit Svendsen, konserndirektør i Telenor, ble kåret til årets styreleder-kvinne. Det som ble diskutert der, var at nå har Stortinget og politikerne våre gjort nok med lovverket, nå må næringslivet og arbeidslivet komme etter. Jeg håper at vi også ser en endring ikke minst når det gjelder en like-lønnssituasjon.

Presidenten: Olaug V. Bollestad – til oppfølgings-spørsmål.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:56:03]: Jeg skjønner at vi er ganske enige om at vi vil ha flere kvinnelige ledere, og jeg vil ikke bare ha kvinnelige mellomledere, jeg vil også ha kvinnelige toppledere. Innenfor helse har det blitt en annen kjønnsdeling. Det er mange kvinner som jobber der, det har blitt mange flere kvinnelige leger. Men det er nå engang sånn at det er kvinner, selv om vi har kommet langt på mange områder, som fortsatt føder barn. Vi vet også at det er kvinner som i tillegg tar den største omsorgsbyrden hjemme, og vi vet at kvinnene som tar omsorgsbyrden hjemme, er de som verken får være med på lønnsjobb eller karrierejobb, fordi en ser at de kan være ute i permisjonsordninger for å ivareta barn. Det er et paradoks opp mot dagens fødselstall, tenker jeg.

Mitt spørsmål til statsråden er: Når statsråden sier at det er mange andre ting som må gjøres, er det ting som må gjøres for at kvinner som tar et omsorgsansvar, som er de som føder barn og har barselansvar, også kan delta i arbeidslivet og bli toppledere uten at det er et lønns-gap der, selv om man tar et samfunnsansvar med å få barn?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:57:15]: Jeg gleder meg til regjeringen skal legge frem en historisk foreldrepermisjonsordning, som vil si en tredeling nett-opp for å ivareta hensynet til likestillingen i familien. Vi vet at når far er hjemme, det viser forskning, tar han mer ansvar for barnet og hjemmet, og mor går raskere tilbake til arbeidslivet og kan satse mer på sin yrkeskar-

riere. Jeg ser veldig frem til den tredelingen. Det tror jeg vil ha veldig mye å si for likestilling både i hjemmet og i arbeidslivet.

Så er det sånn at lønnsdiskriminering er forbudt. Vi er nødt til å jobbe mot arbeidsgivere for at noen arbeidsgivere ikke fortsatt skal være bremsklosser i arbeidslivet. Jeg mener fortsatt at det er noen bransjer hvor man har en lang vei å gå, og der håper jeg på et samarbeid med arbeidsgiverorganisasjonene. Noen bransjer er veldig bra, men noen henger igjen.

Vi må ha flere fedre som går hjem og henter i barnehagen, som tar ut hele fedrekvoten og også sin del av fellspermisjonen, så den ikke bare tilhører mamma.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:58:39]: Mitt spørsmål går til statsråd Dale.

Sammenlignet med de øvrige nordiske landene ligger Norge på bunnen av statistikken når det gjelder andelen økologisk dyrket bruksareal. Den blå-blå regjeringen forlot i tillegg i fjor Stortingets tidligere fastsatte mål om at 15 pst. av matproduksjonen i Norge skal komme fra økologisk jordbruk. Samtidig er det grunn til å tro at etterspørselen etter økologisk mat fortsatt vil øke i Norge. Etterspørselen økte med 14 pst. i første halvdel av 2017 i henhold til en rapport fra Landbruksdirektoratet. Etterspørselen er ofte større enn norsk produksjon og krever altså økt import. Mens Norges mål er svekket, peker pilene i helt motsatt retning i landene rundt oss. Sverige og Danmark satser aktivt på å støtte økobønder. Danmark har et mål om å doble økologisk areal opp til 15 pst. allerede innen 2020. I Sverige er målet 30 pst. økologisk areal innen 2030. Det blir stadig mer åpenbart at regjeringens manglende støtte til norsk økolandbruk vil føre til handelslekkasje, økt import av økologiske varer og tap av distriktsarbeidsplasser og verdiskaping, fordi norske produsenter ikke får de samme gode betingelsene som økobønder i vårt naboland, og derfor taper i konkurransen med dette markedet.

Vil statsråden legge fram en strategi som retter opp denne ubalansen mellom støtten til norske, svenske og danske økobønder?

Statsråd Jon Georg Dale [11:00:27]: Eg trur eg skal starte med å oppfordre representanten om å lese jordbruksoppgjæret frå dei siste åra. Dersom vi over jordbruksavtalen skal utjamne ubalansen mellom Noreg og f.eks. Danmark når det gjeld stimulans til økoproduksjon, vil overføringane definitivt ikkje gå opp. Det er trass alt slik at på toppen av ganske høge overføringar til jordbruket for å stimulere til produksjon over heile landet i alle produksjonar, opplever dei økologiske produsentane i mange tilfelle ytterlegare stimulans utover

det den konvensjonelle produksjonen opplever. Likevel har det vore mismatch mellom det som vert produsert i Noreg og det som vert konsumert i Noreg – men i den forstand at den økologiske produksjonen aldri har hange saman med det som faktisk vert etterspurt i marknaden, og det er den fornuftige tilnærminga til dette. For norske bønder skal ha moglegheit til å produsere økologisk, og norske bønder kjem til å utnytte den moglegheita så sant ein produserer dei varene som vert konsumerte. Men i mange år har vi hatt ein overproduksjon på f.eks. kjøtt – økologisk produsert, konvensjonelt omsett fordi det ikkje var etterspørsel etter det.

I mjølkesektoren har det vore dels det same. Eit område der vi har hatt vekst, er frukt og grønt, og det forklarar også kvifor ein del av dei tala som kjem frå Landbruksdirektoratet, viser det dei gjer. Det er nettopp fordi vi for frukt og grønt har større importbehov enn vi har for mange andre produksjonar, og det heng bl.a. saman med dei klimatiske forholda våre. Så vi kjem til å ha ein økologisk produksjon i Noreg, vi skal fortsetje å stimulere til den, men han bør henge saman med det som faktisk er etterspurt i marknaden, slik at ein ikkje brukar landareal til å produsere mat som ikkje vert etterspurd av brukarane. Då bør vi heller produsere meir effektivt.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:02:23]: Stortinget har vedtatt at regjeringen skal legge fram en strategi for økolandbruket, og det bør da bli en strategi med høye ambisjoner og konkrete tiltak for å treffe markedet, som statsråd Dale nevner. Vi trenger offentlige innkjøpere som sikrer forutsigbar etterspørsel. Vi trenger mer forskning på hvordan økolandbruket kan bli en best mulig spydspiss for miljøet og et dyrevennlig landbruk. Vi trenger bedre økonomiske rammer i jordbruksoppgjøret. Kort sagt: Dette blir en viktig strategi.

Mitt neste spørsmål blir da: Vil statsråden legge denne strategien fram som en egen sak, slik at vi også kan få en skikkelig behandling av den i Stortinget?

Statsråd Jon Georg Dale [11:03:04]: Svaret på det er ja. Det har Stortinget bestilt, og det vil Stortinget få levert. Men det er grunn til å setje spørsmålsteikn ved kor samanhengande politikken til Miljøpartiet Dei Grøne er på dette området. For vi kan f.eks. stimulere til økologisk produksjon av storfekjøtt – det er sikkert fullt mogleg, og det er sikkert mogleg å få respons på det også – men då vil Miljøpartiet Dei Grøne på den andre sida leggje avgift på den same produksjonen. Så det er greitt at alt heng saman, og at ein har ein gjennomtenkt politikk på desse områda i staden for berre å drive symbolpolitikk.

Eg meiner det aller viktigaste i økdebatten er å flytte han vekk frå spørsmålet om prosentmål for omsetning eller kjøp og lage ein produksjon som heng saman med

etterspørselen i marknaden, slik at forbrukarane i Noreg opplever at dei kan kjøpe den vara dei vil ha. Det er den viktigaste føresetnaden for å lykkast i den økologiske produksjonen. Det kjem eg til å ta opp i den økostrategien som vi skal leggje fram.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – Per Espen Stoknes.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:04:03]: Jeg er glad Dale anerkjenner at etterspørselen etter økologiske produkter er sterkt økende i Norge. Sveits er et svært interessant land å lære av i så måte. De har verdens høyeste per-capita-konsum av økologisk mat, med hele 31 pst. av arealet i økologisk produksjon i 2015.

Mitt siste spørsmål er: Vil statsråden sørge for at strategien innhenter grundig kunnskap fra de sveitsiske erfaringene – et annet fjelland med uhyre variert topografi og jordsmonn – for å se nærmere på hva som kan overføres til norske forhold?

Statsråd Jon Georg Dale [11:04:38]: Eg lét meg alltid inspirere av ting andre land gjer rett. Eg er usikker på om Sveits er den einaste plassen ein treng å gå etter det. Sveits har eit landareal som er omtrent like stort som Trøndelag. Det er lettare å halde kulturlandskapet oppe der. Det ligg plassert midt i Sentral-Europa og har ein betydeleg større marknad rundt seg. Men det går sikkert an også å sjå til kva erfaringar dei har gjort. Til sjuande og sist handlar dette om at vi i dag har hatt vesentleg høgare økologisk produksjon av mange varer enn vi har hatt i omsetning. Ein ubalanse mellom produksjon og omsetning er ikkje godt for nokon. Difor må vi ha ein økologisk produksjon som heng saman med etterspørselen i marknaden.

Presidenten: Vi går vidare til neste hovudspørsmål.

Anette Trettebergstuen (A) [11:05:38]: Mitt spørsmål går til barne- og likestillingsministeren:

Det er 8. mars i morgen, en dag for å markere likestillingsutfordringene vi har i Norge, og de er mange, til tross for at vi sammenliknet med de fleste land har kommet veldig langt. En av ordningene som har vært helt avgjørende for likestillingen, det at kvinner og menn kan kombinere familieliv med arbeidsliv, er bl.a. foreldrepermisjonsordningen – med en stor pappakvote, som gjør at mor kan gå ut i arbeid igjen, og at far slipper til på hjemmebane og tar sin del av stell av barn, hus og hjem. Det er først og fremst bra for barnet, det er bra for far og barnets tilknytning, og det er bra for likestillingen hjemme og for likestillingen i samfunnet generelt. For vi vet at når kvinner får barn, skjer det noe med karriereutviklingen og likestillingen i arbeidslivet og i familielivet. Heldigvis har regjeringen lyttet til Venstre, som, i likhet

med Arbeiderpartiet mener at en stor del av foreldrepermisjonen skal være en pappakvote som forbeholdes far.

Likevel har mange tusen fedre ikke rett til en eneste dag med pappapermisjon, fordi mødrene ikke har opptjente rettigheter før fødsel og ikke mulighet til å gå ut i aktivitet etter fødsel. I disse tilfellene mister far alt og får ikke mulighet til å være hjemme og knytte tette bånd med barnet sitt. Det er urettferdig og er en helt åpenbar likestillingsutfordring i Norge i dag. Det mener også EU, som har bedt Norge om å endre ordningen, slik at alle pappaer får pappaperm.

Hva vil statsråden gjøre for å rette opp i dette, slik at alle fedre får muligheten til å få pappapermisjon?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:07:37]: Jeg er veldig glad for at Arbeiderpartiet har uttrykt en så klar støtte til forslaget om tredeling, og jeg gleder meg til at regjeringen snart skal legge det fram, at mor og far skal få hver sin likedel. Men vi har også en tredjedel til fri fordeling, som jeg håper mange fedre kommer til å ta ut, og at ikke dette fortsatt blir mors del.

Det er riktig, som representanten Trettebergstuen er inne på, at vi har fått spørsmål fra ESA. I dag foreligger det ingen plikt til å betale foreldrepermisjon. Likevel mener ESA at det kan være diskriminerende i forhold til likestilling. Jeg mener det skal være opp til nasjonale myndigheter hvilke vilkår som oppfylles for rett til utbetaling av foreldrepenger. Vi har en av Europas mest rause og mest likestilte foreldrepermisjonsordninger, og jeg mener ikke at aktivitetskravet til mor er i strid med EUs likestillingsdirektiv. Jeg mener det skal være opp til oss som nasjonal myndighet selv å avgjøre hvordan vi best skal innrette utbetalingene av foreldrepenger, og derfor har Norge sendt et brev til ESA der vi mener dette ikke er riktig.

Så er det slik at når man fjerner aktivitetskravet, vil det kunne ha negativ likestillingseffekt på yrkesaktivitet. Vi har ikke forankret i Jeløya-plattformen at vi kommer til å gjøre noe med aktivitetsplikten, foreløpig. (Presidenten klubber.) Det er også et budsjettspørsmål siden det koster om lag bare 800 mill. kr.

Presidenten: Tiden er ute.

Anette Trettebergstuen (A) [11:09:48]: Jeg er glad for at statsråden gleder seg til å legge fram sak om tredelt permisjon, for vi vet at statsråden tidligere var imot hele fedrekvoten, men har snudd. Det er gledelig. Men også i dette spørsmålet som vi nå diskuterer, har statsråden snudd, og det er ikke like gledelig. I 2010 sa daværende stortingsrepresentant Hofstad Helleland at i dag kan fedre ha jobbet i 20 år og betalt skatt og trygdeavgift uten å få mulighet til å ta ut fedrekvote. «Slik diskri-

minerer lovverket flere tusen menn. Det skal Høyre endre på», mente statsråden den gang.

Hvordan har det seg at statsråden den gangen hun var stortingsrepresentant, mente at alle pappaer skulle få pappapermisjon, og at loven diskriminerer fedre, men at det nå plutselig ikke gjør det lenger?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:10:38]: Jeg ser begge sider av denne saken. Som jeg sa, aktivitetsplikten bidrar også til at mor går raskere tilbake til arbeid, og det vet vi bidrar til økt likestilling også hjemme. Men når jeg nå uttaler at dette ikke er diskriminerende, har det å gjøre med hva ESA har sagt til oss. Jeg mener at det ESA pålegger oss å endre, ikke er i strid med likestillingsloven. All den tid det i dag ikke foreligger noen plikt til å betale ut foreldrepenger, mener jeg dette må være opp til nasjonale myndigheter selv å avgjøre.

Så til aktivitetskravet: For at far skal ta ut en felles del, må mor være i jobb, i studier, i introduksjonsprogram eller kvalifiseringsprogram. Om begge har opptjent rett, gjelder ikke dette kvoten. Men hvis far har opptjent rett til foreldrepenger og mor da går ut i en aktivitet, som nevnt tidligere, så kan far ha rett til å være hjemme med betalte foreldrepenger.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Anette Trettebergstuen.

Anette Trettebergstuen (A) [11:11:52]: Det er fint å få forklart regelverket, men vi kjenner til regelverket. Spørsmålet mitt er hva statsråden skal gjøre for å rette opp i den urettferdigheten. Arbeiderpartiet har vært med på å innføre aktivitetskravet og mente at det var riktig, men når vi ser at nesten 6 000 fedre mister rettigheten til å ta ut pappapermisjon fordi mor ikke har opptjente rettigheter og ikke har noen aktivitet å gå ut i, må vi jo spørre oss hvor godt dette aktivitetskravet egentlig fungerer.

Ser statsråden at det vil være bra for likestillingen hjemme i familien og også for likestillingen og arbeidslinja senere at far faktisk – til tross for at mor ikke har aktivitet – kan få lov til å slippe til hjemme, ta ansvar for hus og hjem og være hjemme med barn også i de tilfellene der mor ikke er ute i aktivitet?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:12:40]: Jeg husker da jeg var kvinnepolitisk leder i Høyre og hadde den posisjonen at jeg skulle sparke moderpartiet litt bak, at jeg gikk ut og sa at det var diskriminerende at far ikke fikk egen uttaksrett. Da satt Arbeiderpartiet i regjering, og gjennom åtte år valgte Arbeiderpartiet å ikke gjøre noe med det. De mente ikke det var diskriminerende. Så utfordrer Arbeiderpartiet meg nå og spør

hvorfor jeg ikke skal gjøre noe med det. Har Arbeiderpartiet prioritert én krone til å rette opp denne såkalte diskrimineringen av far i sitt alternative budsjett? Nei, Arbeiderpartiet har ikke satt av én krone i sitt eget budsjett. Hvis dette er så diskriminerende for far, burde vel kanskje Arbeiderpartiet prioritert å gjøre noe med det – før de angriper og avkrever regjeringen svar. Jeg sier ikke at jeg ikke ser at dette kan oppleves urettferdig for enkelte fedre. Det som jeg ikke er enig i er diskriminerende, gjelder det som ESA konkret har beskyldt oss for.

Presidenten: Kari Henriksen – til oppfølgingsspørsmål.

Kari Henriksen (A) [11:13:57]: Det er artig å registrere at statsråden synes det er viktigere å få svar fra Arbeiderpartiet enn å svare selv. Men det er en annen sak. Arbeiderpartiet sørget for den viktigste likestillingsreformen i nyere tid, nemlig full barnehagedekning. Vi kan altså konstatere at barne- og likestillingsministeren har kommet på bedre tanker når det gjelder pappaperm. Skråsikkerheten om pappaperm viste seg å være av det kortvarige slaget. Statsråden har også tidligere kommet til kort i etterkant av skråsikre uttalelser om familiepolitikk. Før regjeringsskiftet uttalte hun om barnehageplasser at det skulle bli løpende opptak med månedlige tellepunkter som norm for barnehageopptak i norske kommuner. Det første den Høyre-ledede regjeringa gjorde, var å kutte i barnehagesatsingen. Det ble både lengre køer og dyrere for småbarnsforeldre å ha plass. Å gå høyt ut, men svikte i oppfølgingen ser ut til å bli litt av et varemerke for Hofstad Helleland som statsråd. Kan vi håpe på en noe bedre datostempling på det politiske utsagnet i statsrådets nye rolle som barneminister?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:14:59]: Det har sikkert vært en artig workshop mellom Arbeiderpartiet og SV når de har gått igjennom sitater fra meg som kvinnepolitisk leder fra 2008, 2010 og 2012. Nå er vi i 2018. Jeg er mest opptatt av å se fremover, hva vi skal gjøre for å bedre likestillingen, for at familier skal kunne kombinere god omsorg for barna sine og ta vare på familieprioriteringene i hverdagen sin og samtidig være yrkesaktive. Derfor er jeg glad for at flere går i barnehage, at vi har redusert barnehagebetalingen for dem som tjener aller minst, og at vi har prøveprosjekter med å redusere kostnadene også for SFO. Jeg er glad for at vi har en av verdens raueste ordninger, og at det er en Høyre-, Fremskrittsparti- og Venstre-regjering som skal legge frem den mest offensive likestilte foreldrepermisjonen noen gang i Norge.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:16:12]: Mitt spørsmål går til statsråd Dale.

Det gjelder Høyre og Fremskrittspartiets jordbrukspolitikk. Det framgår i Meld. St. 11 for 2016–2017, Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon, under kapittel 8, Økt produksjon på norske ressurser, om samfunnsoppdraget til jordbrukspolitikken:

«Selvforsyningsgraden korrigert for import av fôr bør ikke være et resultatmål for økt matproduksjon med grunnlag i norske ressurser.»

Beregnet på denne måten blir sjølforsyningsgraden av jordbruksmat om lag 50 pst. I komiteens innstilling var det en merknad fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti som tok avstand fra denne definisjonen, og foreslo i stedet:

«selvforsyningsgrad korrigert for import av fôr som resultatmål for norsk matproduksjon på norske ressurser.»

Når en beregner sjølforsyningsgraden på denne måten, en internasjonal definisjon, vil sjølforsyningsgraden for mat fra norsk jordbruk være om lag 40 pst. Dette er skremmende lavt og må økes. Det krever større plan-teproduksjon i Norge. Vi trenger bedre fruktbarhet i jorda og større areal i drift.

Jordbrukspolitikk er samfunnsak. Samfunnsoppdraget er matvaresikkerhet – nok naturlig trygg mat. Gårdbrukeren er virkemiddelet og må ha lønnsomhet i produksjonen for å realisere samfunnsoppdraget – dette på samme måte som helsefagfolkens rolle for å gjennomføre helsepolitikken. Jordbrukets samfunnsoppdrag, matvaresikkerhet, må følges opp i årets jordbruksoppgjør. Det må stimuleres til bedre lønnsomhet i det private næringslivet, som skal gjennomføre innholdet i dette samfunnsoppdraget.

Mitt spørsmål er: Vil regjeringa følge opp Stortingets flertallsmerknader, eller trenger regjeringa stortingsvedtak for å legge om politikken i tråd med dette samfunnsoppdraget?

Statsråd Jon Georg Dale [11:18:04]: Eg registrerer at i den behandlingen av stortingsmeldinga som representanten Lundteigen refererer til, gjekk Senterpartiet vekk frå dei resultatmåla for sjølvforsyningsgrad som dei sjølve føreslo frå Stortinget, sist dei sat i regjering. At Senterpartiet får med seg andre parti på Stortinget på å reversere det ein sjølv var for ein gong i tida, overraskar på ingen måte meg, og eg er i stand til å ta signala på det.

Det einaste det vil medføre, er at vi aldri vil verte sjølvforsynte i Noreg. Den måten å måle på vil gjere oss ute av stand til det. Eg aksepterer at Stortinget kan velje å meine at det er den beste måten å måle sjølvforsyningsgrad på. Men i eit land som først og fremst har fø-

resetnader for å produsere gras – derav følger husdyrproduksjon, som i stor grad medfører matproduksjon basert på protein – er det veldig lite smart når ein skal oppnå resultat basert på kor det i årevis har vore produsert sukker, som gjev oss karbohydrat.

Dersom Stortinget vil ha eit slikt resultatmål, kjem dei til å få det. Men vi må ikkje lure oss sjølv til å tru at det seier noko om vår evne til å halde matproduksjonen på eit høgt nivå – for det gjer vi jo. I større grad enn nokon gong tidlegare produserer vi mat i dette landet. Denne regjeringa har forsterka arbeidsdelinga i jordbruket og lagt betre til rette for frukt- og grøntproduksjon og kornproduksjon i dei beste jordbruksområda – på bekostning av grasareal, som kan liggje igjen i distrikta – og på den måten å ha eit jordbruk over heile landet.

Så dersom ein er oppteken av resultat, er det kanskje andre parametarar ein bør vere vel så oppmerksom på som korleis ein vel å måle denne sjølvforsyningsgraden, som vil variere mellom 40 pst. og 50 pst. – alt etter avlingane – med den måten Lundteigen tek til orde for, og i overkant av 50 pst. med det som Senterpartiet sjølv føreslo då dei sat i regjering, og som eg føreslo for Stortinget i fjor.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:20:10]: Dette var mange ord til et konkret spørsmål. Mitt spørsmål var enkelt: Vil regjeringa følge opp Stortingets flertallsmerknader, eller trenger regjeringa stortingsflertall for å legge om politikken i tråd med dette samfunnsoppdraget? Det er det sentrale.

Statsråd Jon Georg Dale [11:20:34]: Eg trudde Senterpartiet var vel kjent med å bruke mange ord. Det har dei iallfall gjort i landbrukspolitikken så lenge eg har følgt med. Det har blitt få resultat av det. Eg skal forsøke å vere eksemplarisk kort: Som eg sa i mitt første svar, vil eg leggje fleirtalsmerknadene frå Stortinget til grunn, og eg vil rapportere på det til Stortinget, samtidig som eg gjer Stortinget merksam på korleis tala vil sjå ut om ein reknar på den andre måten.

Presidenten: Vi går vidare til neste hovudsprørsmål.

Arild Grande (A) [11:21:14]: Mitt spørsmål går til kommunalministeren.

En samlet byggenæring sto bak rapporten Enkelt å være seriøs, som var et svar på en bestilling fra regjeringen. Da rapporten forelå, ble anbefalingene ignorert, noe som gjør at byggenæringen nå spør seg selv om regjeringen egentlig mente alvor med målene om å legge til rette for de seriøse i næringen.

I stedet for å følge anbefalingene fra rapporten har regjeringen nå kommet fram til at de vil sette ned et ekspertutvalg, men uten representasjon fra partene i ar-

beidslivet. Det viser nok en gang at regjeringen ikke forstår eller vil benytte trepartssamarbeidet for å sikre et seriøst og organisert arbeidsliv. Næringen ber om tiltak som gjør det enkelt å være seriøs, men regjeringen synes tydeligvis det er enklest med nye utredninger, framfor politisk handling.

Det skal ikke stå på oss. Jeg kan garantere at Stortinget ville stemt for alle forslag som reelt sett hadde styrket de seriøse i byggebransjen, dersom regjeringen hadde tatt seg bryet med å fremme forslag.

Hvorfor mener statsråden at BNL og Fellesforbundet ikke er relevante å ha med i ekspertutvalget, spesielt med tanke på at bakgrunnen for saken er rapporten Enkelt å være seriøs, som nettopp disse aktørene sto bak?

Statsråd Monica Mæland [11:22:41]: Jeg kan forsikre om at dette er et arbeid regjeringen tar på stort alvor. Derfor er det et arbeid som har vært topprioritert de ukene jeg har vært kommunalminister. Vi har hatt mange møter med representanter for bygg- og anleggsnæringen. Den er stor, den er viktig, og den holder til i hele landet. Den består av mange små, mange mellomstore og noen store bedrifter, og utfordringene er ganske forskjellige. De er veldig forskjellige om man driver med murerarbeid eller er tømrer. Det er også veldig mange aktører og mange interessegrupper.

Jeg har ansvaret for sentral godkjenningsmyndighet. Den har det vært en stor debatt om. Det er et regelverk som har vært lappet på nå i 20 år, og det er på tide å gjøre et grundigere arbeid. Det opplever jeg at partene er veldig enige om.

Vi har tatt partenes innspill på alvor og invitert dem til å gi innspill om hvem som skal sitte i en ekspertgruppe, og det er rett og slett for å få til et arbeid som er håndterbart. BNL har alene pekt på 14 representanter i et partssammensatt utvalg. Det mener jeg vi ikke kan håndtere. Vi trenger derfor å få eksperter som partene har tillit til å gjøre et arbeid og få på plass anbefalinger. Så har vi invitert partene til å sitte i et rådgivende organ og jobbe tett på ekspertene. Det er partene som kjenner sine utfordringer, som har kunnskap, og de kan gi nødvendig informasjon og ha en dialog med ekspertutvalget.

Så dette handler rett og slett om å få på plass et nytt regelverk som blir fulgt likt i hele landet, men som de ulike gruppene også har tillit til. Det er et stort stykke arbeid, men det er et viktig stykke arbeid, som vi som sagt prioriterer høyt.

Arild Grande (A) [11:24:28]: Jeg mener at de fremste ekspertene på dette området er de som representerer næringen og de ansatte i disse næringene. Og det er ganske oppsiktsvekkende at regjeringen ikke lytter til innspillene som kommer nettopp fra partene i arbeids-

livet om å bli tatt på alvor, om å bli involvert i dette arbeidet, men som aller nådigst skal få lov til å sitte i en såkalt referansegruppe. Jeg mener at det er ingen skam å snu for statsråden, og jeg hadde imøtesett et signal om at man ville invitere partene til å sitte i dette ekspertutvalget.

Men parallelt med det har altså regjeringen allerede godtatt en ny tolkning av regelverket fra Direktoratet for byggkvalitet, som gjør at en nå kan få sentral godkjenning uten fast ansatte fagarbeidere. Dette undergraver fagarbeideren, og det åpner døra for useriøse aktører, noe Arbeiderpartiet er sterkt kritisk til. Er statsråden villig til å sette ny tolkning av regelverket på vent inntil arbeidet med nytt regelverk er på plass?

Statsråd Monica Mæland [11:25:30]: Jeg må bare understreke: Vi tar partenes innspill veldig på alvor. Vi har tett dialog, og jeg opplever at vi er veldig enige om at vi må få på plass et nytt og hensiktsmessig regelverk.

Men så er det veldig stor uenighet mellom de ulike gruppene om hvordan dette regelverket skal være, og da er jeg opptatt av at vi får gjennomført et arbeid som kan gi oss noen gode råd som baseres på innspill fra partene. Vi skal i aller høyeste grad ta den kunnskapen de har, på alvor, men vi må også få gjennomført et arbeid og få et resultat av det arbeidet.

Vi har nå dialog med partene om hvordan vi skal håndtere denne mellomperioden. Da direktoratet gjorde en fortolkning av regelverket, var det fordi de oppfatter å ikke ha hjemmel for det kravet de har stilt. Vi lever jo i en rettsstat, vi må ha hjemmel for de krav vi stiller, men vi er nå i tett dialog med partene om hvordan regelverket skal være fram til vi får et nytt på plass.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Arild Grande.

Arild Grande (A) [11:26:33]: Jeg får ikke noe svar fra statsråden på det som er spørsmålet mitt. Er statsråden villig til å sette ny tolkning av regelverket på vent inntil man har fullført arbeidet gjennom ekspertutvalget? Jeg hører at statsråden er interessert i å få innspill. Det er tydelige innspill fra en samlet bransje om at den nye tolkningen av regelverket er til skade for seriøse aktører. Nå skal det settes ned et ekspertutvalg og det skal jobbe fram tiltak. Er statsråden villig til å sette den nye tolkningen på vent inntil det arbeidet foreligger?

Statsråd Monica Mæland [11:27:03]: Jeg har svart på spørsmålet. Vi er i dialog med partene om hvordan vi skal forholde oss nå i en mellomperiode. Men jeg må bare gjenta: Vi må ha hjemmel for de kravene vi stiller. Vi kan ikke stille krav som vi ikke har hjemmel til. Det er ikke lov i henhold til norsk lov, det er ikke lov i hen-

hold til EØS-avtalen. Derfor må vi bli enige med partene om hvordan vi skal forholde oss i en mellomperiode nå, til vi får på plass et godt og fremtidsrettet system.

Presidenten: Dermed er den muntlige spørretimen omme.

Sak nr. 2 [11:27:38]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Jonas Gahr Støre til statsministeren, vil bli besvart av helseministeren.

Spørsmål 8, fra representanten Tore Hagebakken til helseministeren, vil bli besvart av eldre- og folkehelseministeren som rette vedkommende. Etter anmodning fra statsråden flyttes spørsmålet og besvares før spørsmål 15, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 11, fra representanten Anniken Huitfeldt til utenriksministeren, må utsettes til neste spørretime, da utenriksministeren er bortreist.

Spørsmål 16, fra representanten Nina Sandberg til forsknings- og høyere utdanningsministeren, vil bli besvart av eldre- og folkehelseministeren på vegne av forsknings- og høyere utdanningsministeren, som er bortreist.

Første spørsmål er fra representanten Jonas Gahr Støre til helseministeren. Gahr Støre er ikke til stede, og vi går da videre til spørsmål 2, som er fra representanten Kari Henriksen til finansministeren.

Spørsmål 2

Kari Henriksen (A) [11:28:24]: «Kvinesdal kommune er varslet av Kommunerevisjonen Vest, Vest-Agder IKS om at de ikke vil attestere krav om momskompensasjon for 6. termin 2017 til svømmehall, uten å ta forbehold knyttet til at dette anses som i konkurranse med private aktører. Med en slik praksis kan manglende momskompensasjon bety stengte kommunale bade- og svømmeanlegg over hele landet.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at bade- og svømmeanlegg fortsatt vil være tilgjengelige og rimelige for alle, og ikke bare for dem med god økonomi?»

Statsråd Siv Jensen [11:29:00]: Rammefinansiering er hovedprinsippet for finansiering av kommunesektoren. At kommunene har handlingsfrihet, er viktig for at tjenestene kan bli godt tilpasset lokale behov, og for at

kommunenes ressurser kan brukes effektivt. Det er opp til hver enkelt kommune å prioritere mellom gode formål i sin kommune. Staten bidrar ved at kommunene har gode og forutsigbare økonomiske rammebetingelser.

Den økonomiske situasjonen i kommunene er god og har blitt kraftig styrket under denne regjeringen. Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter er anslått til 2,4 pst. årlig i fireårsperioden fra 2013 til 2017, mot 2 pst. i perioden fra 2009 til 2013.

Regjeringen er opptatt av at barna våre skal lære seg å svømme, uavhengig av inntekt. Regjeringen har fulgt opp strategien mot barnefattigdom. I budsjettforliket for 2018 ble det prioritert 30 mill. kr mer til svømmeopplæring i barnehage, slik at tilskuddet nå utgjør 66 mill. kr.

Når det gjelder ordningen med merverdiavgiftskompensasjon for kommunesektoren, bygger den på egenfastsettelse. Det betyr at kommunen selv oppgir grunnlaget for merverdiavgiftskompensasjon i skattemeldingen. Dersom skattekontoret overprøver denne fastsettelsen, kan kommunen klage over avgjørelsen. Skattedirektoratet er klageinstans, og kommunen kan også bringe saken inn for domstolene. Finansdepartementet er ikke fastsettelsesmyndighet, og jeg kan derfor ikke gå inn i enkeltsaker.

Kommuner er i utgangspunktet utenfor merverdiavgiftssystemet og har på grunn av manglende fradragsrett et incentiv til å drive egenproduksjon fremfor å kjøpe varer og tjenester fra andre. Formålet med kompensasjonsordningen er å motvirke denne konkurransevridningen ved at kommunene gis kompensasjon for merverdiavgift. Kompensasjonsordningen er dermed ingen støtteordning for kommunesektoren.

Kommuner driver også virksomhet utenfor sitt kjerneområde og kan tilby et spekter av tjenester som dels leveres i konkurranse med private aktører, f.eks. idrettstilbud gjennom bade- og svømmeanlegg. Idrett er som hovedregel unntatt merverdiavgift. Da har private verken fradragsrett for merverdiavgift eller rett til kompensasjon. Dersom kommunene i slike tilfeller gis kompensasjon, vil det innebære en forskjellsbehandling av private og kommuner.

Reglens formål er å sikre like konkurransevilkår, og det gis derfor ikke kompensasjon til kommunene i den grad de har økonomisk aktivitet i konkurranse med andre tjenestetilbydere. Denne regelen ble innført i 2008, etter at ESA konkluderte med at deler av kompensasjonsordningen var i strid med statsstøtteregelverket. Formålet med kompensasjonsreglene er ikke å privatisere kommunal virksomhet, men å sikre at kommunal og privat virksomhet i samme marked avgiftsmessig likebehandles.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Kari Henriksen (A) [11:31:55]: Takk for svaret.

Når det gjelder forutsigbare rammebetingelser, sånn som jeg har forstått det, er disse reglene endret i løpet av byggeperioden, men det er en annen sak.

Jeg registrerer at regjeringa bruker ESA-regelverket, og de får også kritikk for at de bruker dette regelverket uten å vurdere nøye handlingsrommet det gir. I det nedsatte Hjelmeng-utvalget har KS og LO tatt dissens på en del områder i det utvalget, nettopp med bakgrunn i dette forholdet mellom private og kommunale tjenester. LO-økonom Reegård sier sågar at regjeringa har lagt seg på rygg for ESA.

Kan finansministeren garantere overfor Stortinget at det ikke er handlingsrom for å løse dette på annen måte?

Statsråd Siv Jensen [11:32:42]: Dette regelverket er kjent. Det er kjent for Stortinget, det er kjent for kommunene, det er kjent for aktørene. Dette er et regelverk vi må følge. Dette er en problemstilling som med jevne mellomrom kommer opp i Stortinget, men regelverket har vært kjent gjennom mange år, også under tidligere regjeringer. Det er ikke regelverket i seg selv som er problemet. Jeg tror i hvert fall vi bør være enige om at å likebehandle private og offentlige som driver innenfor samme virksomhet, er en forutsetning. Det er derfor dette regelverket i sin tid kom på plass. Det er altså ingen støtteordning. Så må kommunene selv selv sagt finne ut hvordan de ønsker å løse organiseringen av ulike tilbud til sine innbyggere.

Kari Henriksen (A) [11:33:35]: Jeg registrerer at finansministeren garanterer at det ikke er annet handlingsrom i disse sakene. Men realiteten er at Kvinesdal og andre kommuner mister inntekter fordi de må kompensere for dette bortfallet av moms. Det betyr for Kvinesdal kommune 13–14 mill. kr. Og de skal altså i statskassen istedenfor i kommunekassen. Det er mulig det skal bidra til å finansiere de skattekuttene som regjeringa har på gang. Alternativet kommunene har for å kunne betale dette, er enten at de må ta opp lån, eller at de må ta det fra fondsavsetningen. De har et kulturbudsjett på 14 mill. kr, og de må da eventuelt betale avdrag på lån med rundt 700 000 kr i avdrag. Dette vil jo gå ut over tjenestetilbudet til bl.a. barn og unges kulturaktiviteter og folkehelsearbeidet i kommunen.

Hva vil statsråden gjøre for at barn og unge skal få rimelig tilgang til badeanlegg og ikke måtte redusere aktiviteten i kulturtilbudet i Kvinesdal og andre kommuner som dette vil ramme, som f.eks. Vennesla? Vil hun returnere de inntektene hun tar inn?

Statsråd Siv Jensen [11:34:43]: Spørsmålet tyder på at representanten snakker på siden av det regelverket gjelder. Dette er ikke et regelverk som er ment som en støtteordning til kommunesektoren. Det er ment som et nullspill for å legge til rette for likebehandling i konkurransen mellom aktører som opererer i samme marked. Det trodde jeg Arbeiderpartiet var enig i, særlig fordi dette regelverket kom på plass under en tidligere regjering. Når det er sagt, har denne regjeringen prioritert innsatsen for barn og unge, bl.a. gjennom sterke kommunebudsjetter gjennom flere år, som har gjort kommuneøkonomien sterkere enn den har vært på mange år, og som dermed også gjør det mulig for kommunene å prioritere de aller viktigste oppgavene, som jeg tror at vi kan være enige om bl.a. handler om barn og unge.

Presidenten: Då går me tilbake til spørsmål 1.

Spørsmål 1

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Jonas Gahr Støre til statsministeren, vil verta svara på av helseministeren.

Jonas Gahr Støre (A) [11:35:40]: Jeg beklager at jeg uteble fra starten av møtet.

«Statsministeren har hatt et fortjenestefullt engasjement for både FNs tusenårsmål og FNs bærekraftsmål. Men de nye bærekraftsmålene er svært omfattende: 17 mål og 169 delmål. Norsk utviklingspolitikk kan ikke ha full fart i alle retninger samtidig. Vi må prioritere. Stoltenberg II-regjeringen prioriterte særlig mødre- og barnehelse, tusenårsmål 4 og 5.

Hva vil regjeringen gjøre for å oppnå bærekraftsmål 3.1. – at verdenssamfunnet innen 2030 skal redusere mørdredødeligheten til under 70 per 100 000 levende-fødte?»

Statsråd Bent Høie [11:36:23]: På vegne av statsministeren vil jeg gjerne svare på dette viktige spørsmålet.

FNs bærekraftsmål innebærer et tidsskille i utviklingspolitikken. Målene er ambisiøse og universelle og vektlegger partnerskap og samarbeid mellom land. I Jeløya-plattformen slår den blå-grønne regjeringen fast at menneskerettighetene og FNs bærekraftsmål skal være overordnede rammeverk i utviklingspolitikken. Innenfor bærekraftsmålene vil regjeringen velge enkelte områder der Norge har spesielt gode forutsetninger for å gjøre en forskjell.

Regjeringen videreutviklet det norske lederskapet innen global helse. Våre prioriteringer vitner om langsiktig lederskap og engasjement i arbeidet med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Norge har en rettig-

hetsbasert tilnærming og støtter arbeidet for tilgang til trygg abort og prevensjonsmidler samt bekjempelse av kjønnslemlestelse og barne- og tvangsekteskap.

Den totale helsebistanden er rekordhøy og retter seg spesielt mot kvinner, barn og ungdoms helse. Redusert mørdredødelighet, bærekraftsmål 3.1, er høyt prioritert innenfor regjeringens helseinnsats. Redusert mørdredødelighet var også et av tusenårsmålene som ikke ble nådd, og som derfor ble videreført. Regjeringen bidrar til dette gjennom en rekke målrettede innsatser.

Statsministeren var med på å lansere den globale finansieringsfasiliteten Every Woman Every Child, GFF, i 2015. Norge er i dag den største bidragsyteren til GFF, med 3,6 mrd. kr i perioden 2015–2020. GFF har som mål å sikre universell tilgang til helsetjenester, spesielt prevensjon, svangerskaps- og fødselsrelaterte tjenester og tjenester for barn og unge. Samtidig arbeides det for å sikre en overgang til langsiktig innenlandsk finansiering for å sikre bærekraft.

I lys av de internasjonale bevegelsene She Decides og Family Planning 2020, som mobiliserer for henholdsvis jenters rett til å bestemme over egen kropp og framtid og økt tilgang til prevensjon, har regjeringen forpliktet seg til å øke investeringene i seksuell og reproduktiv helse og rettigheter med 700 mill. kr i perioden 2017–2020, med særlig vekt på tilgang til trygg abort, prevensjon og seksualundervisning. Sentrale samarbeidspartnere utover GFF er FNs befolkningsfond, UNAIDS, UNESCO, UNICEF og ikke minst sivilsamfunnsorganisasjoner. Innsatsen i disse organisasjonene er kjernen i vår innsats for å redusere mørdredødeligheten.

Tenåringsgraviditeter og -fødsler innebærer en betydelig større risiko for dødsfall hos mor og barn enn graviditet senere i livet. Derfor er regjeringens innsats for jenters utdanning fokusert på at jenter skal fortsette på skolen, noe som er et viktig bidrag på dette området.

Seksualundervisning er et annet viktig område, og Norge var vertskap for et ekspertmøte om seksualundervisning i desember 2017.

Jonas Gahr Støre (A) [11:39:25]: Jeg takker for svaret.

I forlengelsen av dette omtaler statsråden et annet aktuelt og alvorlig spørsmål innen området internasjonal kvinnehelse, og det handler om tilgang på prevensjon og trygge aborter. Han nevnte det flere ganger. Jeg husker at USAs president – med syv menn rundt seg i Det ovale kontor – for et drøyt år siden offentliggjorde kutt i all finansiering til organisasjoner som driver med abortveiledning. Restriksjonene gjelder bistand på totalt 9 mrd. dollar. Da er hele denne innsatsen ganske kraftig rammet. Nederlands utviklingsminister mobiliserte til en stor konferanse i Brussel for å kompensere for amerikanernes kutt, og der takket hun medarrangørene

Belgia, Danmark og Sverige og de landene som hadde meldt sin støtte til initiativet: Canada, Kapp Verde, Estland, Finland og Luxembourg. Norge var dessverre verken i første, andre eller tredje rekke i denne viktige kampen for kvinners rettigheter.

Spørsmålet er: Hva vil regjeringen gjøre for å forhindre alvorlige konsekvenser av disse kuttene, både politisk og økonomisk?

Statsråd Bent Høie [11:40:28]: Norge jobber multilateralt med FNs organisasjoner, spesielt tett med UNFPA, FNs befolkningsprogram, samt en rekke internasjonale organisasjoner, som International Planned Parenthood Federation, IPPF, der en jobber med rådgivning til ungdom, klinikker for testing av HIV og andre kjønnssykdommer, veiledning om prevensjon og trygg abort og mor/barn-helsetjenester.

Lokale organisasjoner jobber med opplysnings- og påvirkningsarbeid for at myndighetene skal innfri seksuelle og reproduktive helserettigheter. IPPF jobber også med seksualundervisning for unge som har dropet ut av skolen, og har en innsats mot kjønnslemlestelse.

Det er viktig at det internasjonale samfunnet stiller opp og støtter opp om dette arbeidet. I de siste ti årene har norsk støtte til dette ligget på i overkant av 40 mill. kr årlig. Nå øker en støtten. Norad er i disse dager i ferd med å inngå en ny samarbeidsavtale med IPPF på 292 mill. kr over fire år. Det betyr at den årlige støtten økes til 73 mill. kr.

Jonas Gahr Støre (A) [11:41:43]: Det var økonomien. At Norge har penger i bistandsbudsjettet som man kan fordele, vet vi, og bistandsbudsjettet har økt. Det jeg etterlyser, er politiske synlige initiativer. Jeg har berømmet statsministeren for initiativet hun har tatt for unge jenters rett til utdanning, men dette er en politisk sak overfor den amerikanske administrasjonen, som har fjernet 9 mrd. dollar.

Nå kan ikke statsråden svare på hvorvidt dette var et tema i samtalen statsministeren hadde med president Trump, men hvordan arbeider Norge politisk for å skape både mobilisering for nye ressurser og ikke minst holdninger på dette området? Da tror jeg det ikke er tilstrekkelig bare å arbeide inn mot de særorganisasjonene i FNs system som driver med befolkning, kvinner, barn og utvikling. Også dem bør vi arbeide mot, men når det gjelder å arbeide politisk overfor andre regjeringer og mobilisere støtte og oppslutning: Hvilke grep eller initiativer planlegger regjeringen i denne sammenheng?

Statsråd Bent Høie [11:42:32]: Som jeg også sa i mitt første svar: Statsministeren har tatt en ledende rolle i dette

arbeidet internasjonalt gjennom flere initiativer, nettopp for å løfte betydningen av kvinners helse og arbeide med det også politisk, gjennom de tiltakene som representanten selv har berømmet statsministeren for, men ikke minst også gjennom den ledende rollen som statsministeren har tatt for økt innsats for unge jenters utdanning, som også er helt avgjørende på dette området.

Norge jobber selvfølgelig internasjonalt på ulike arenaer for å løfte dette temaet også i andre land, men da må Norge vise at vi går foran med et godt eksempel, og det gjør vi.

Presidenten: Då går me til spørsmål 3.

Spørsmål 3

Sverre Myrli (A) [11:43:38]: «Bane NOR har avsluttet kontraktene med selskapet Condotte på Follobanen. Arbeidet ble stoppet umiddelbart, og de ansatte har etter det ikke fått utbetalt lønn. Dette har medført mye frustrasjon og konflikter. Dersom Condotte ikke utbetaler lønn til de ansatte, melder oppbud eller går konkurs, vil statens lønnsgarantiordning kunne slå inn. Alt så kan resultatet bli at den norske stat må utbetale lønn til de ansatte i et italienskeid selskap.

Mener statsråden dette er god bruk av det offentliges midler?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:44:28]: Follobane-tunnelen er en viktig del av jernbaneutbyggingen rundt Oslo. Det er en av de prioriterte strekningene som det er viktig å få orden på, sånn at en kan få et bedre tilbud på jernbanen både til Østfold og Akershus og på jernbanen generelt. Derfor har det vært viktig for regjeringen å sikre at arbeidet med Follobanetunnelen har en god framdrift. Da Condotte opplevde økonomiske utfordringer, var Bane NOR kjapt på ballen for å sikre at det ikke ble forsinkelser, og for å sikre at det ikke ble kostnadsøkninger. Derfor var også deres konklusjon relativt raskt at her måtte kontrakten slik den var i dag, termineres for å unngå problemer for prosjektet. Det har de gjort, og vi ser at arbeidet er i gang.

Vi ser at de aller fleste folk er på jobb, så den overordnede beskrivelsen som kan tolkes ut fra spørsmålet, er ikke helt dekkende. Men at det er en gruppe mennesker som har problemer, det er tilfellet. Derfor er jeg glad for at vi i Norge har et velferdssystem som ivaretar de ansatte hvis deres arbeidsgiver kommer i en likviditetskrise, melder oppbud og dermed ikke betaler ut lønn. Det er det som er poenget med lønnsgarantiordningen – nettopp å sikre at arbeidstakerne ikke blir skadelidende når arbeidsgiveren får problemer. Jeg er derfor glad for at ordningen fungerer. Jeg er glad for at de som blir berørt,

har muligheten til å søke Nav om å sikre at pengene kommer. Jeg har også registrert at i etterkant av at spørsmålet ble levert inn, virker det som om dette er løst.

Jeg kommer ikke til å legge meg opp i innskudds- eller lønnsgarantiordningen – den er det ikke jeg som administrerer – men jeg er opptatt av at de som jobber på jernbaneprosjektet, skal bli behandlet skikkelig, og at de offentlige ordningene som finnes, tas i bruk når det er behov for det, sånn at de opplever at de har en trygg arbeidsplass og får den lønnen de skal ha.

Sverre Myrli (A) [11:46:30]: Spørsmålet dreier seg i grunnen ikke om lønnsgarantiordningen som ordning, for det er en veldig god ordning, og den må vi slå ring om. Det er klart at de ansatte som har jobbet i Condotte, som jeg forstår har opprettet et norsk selskap som jobber på Follobanen, skal få lønna si utbetalt, og jeg forstår at det gjelder lønna i oppsigelsestida, altså februar og mars, det her er snakk om.

Jeg har også fått opplysninger fra Norsk Arbeidsmandsforbund om at i alle fall noen av de ansatte, jeg tror ikke alle, i mellomtida har fått lønn.

Det spesielle her er at vi har slike gode velferdsordninger i Norge som lønnsgarantiordningen er. På Follobanen valgte staten et italiensk selskap. Så avslutter staten kontrakten med selskapet, og enden på visa kan altså bli at det norske fellesskapet gjennom sin lønnsgarantiordning må betale ut lønninger til ansatte i et italiensk selskap. Synes samferdselsministeren dette er greit?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:47:44]: Det er mange selskap med utenlandsk eier som opererer i Norge, men som jeg tror vi skal være glade for kommer inn under de norske velferdsordningene når de tross alt opererer i Norge. Mange av de store industribedriftene er delvis utenlandsk. Jeg vil ikke at vi skal ekskludere de selskapene fra verken ledighetstrygd, lønnsgarantiordninger eller annet. Det som er en viktig forutsetning når det gjelder lønnsgarantiordningen, er at man i arbeidsforholdet må ha betalt inn arbeidsgiveravgift til folketrygden. Dette gjelder altså ikke italienere som har sittet i Roma og prosjektert dette prosjektet o.l. De kommer ikke inn under ordningen. Det gjør de som har jobbet i tunnelen i Norge – det kan like godt være nordmenn som italienere, men de har vært ansatt i dette selskapet.

Jeg mener vi skal ivareta dem som gjør en jobb i Norge, og som betaler sin skatt til Norge. De skal komme inn under de ordningene. Det å sitte og gjøre en skjønnmessig vurdering av om en nordmann, fordi han er ansatt i et italiensk selskap, ikke skal få del i de ytelsene som det norske velferdssamfunnet har, er en tilnærming jeg ikke har lyst til å ha.

Sverre Myrli (A) [11:48:51]: Det er vi glade for, og det tror jeg heller ingen har. Det er klart at de som har jobbet i Norge, i et selskap som jeg forstår er norsk, og som har betalt skatt til Norge av det de har tjent i Norge, selvsagt skal ha rettigheter som andre. Men dette reiser noen bredere problemstillinger.

Selskapet som sådant er italiensk. Det reiser spørsmål om hva myndighetene, regjeringen, vil med norsk bygg- og anleggsbransje, som er en stor og viktig næring. På andre områder vedtar vi målsettinger, og regjeringen legger fram strategier og viktige dokumenter for å støtte opp under næringen – det være seg sjømatnæring, reiselivsnæring, industri, teknologibransjen eller hva det måtte være. Vi – og myndighetene – har ofte en politikk for å utvikle de næringene. Nå må vi begynne å se på norsk bygg- og anleggsbransje som en næring det er viktig å støtte opp under. Derfor bør vi nå lære av det som har skjedd med en rekke utenlandske selskap i norske samferdsprosjekter.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:50:03]: Jeg synes det er bra når Arbeiderpartiet sier det er på tide å se på norsk byggenæring. Det har vi gjort i lang tid. Derfor har vi vært veldig opptatt av at vi skal legge til rette for at norske entreprenører kan vinne kontrakter, og vi har ikke reist til utlandet for å rekruttere entreprenørene – som min forgjenger Marit Arnstad gjorde. Hun reiste til Tyskland for å gjøre det norske entreprenørmarkedet mer åpent for utenlandske entreprenører.

Når man ser på hvem som vinner kontrakter under dagens regjering, var det i 2017 stort sett kun norske selskap som vant norske jernbanekontrakter. Det var stort sett kun norske selskap som vant veikontrakter. Resultatene så langt er at de norske entreprenørene gjør det langt bedre nå enn i de siste årene representanten Myrli parti satt i regjering. Det er et tegn på at denne regjeringen allerede første dag i regjering tok på alvor at norske entreprenører må få sikre sin jobb.

Når det gjelder problemstillingen som representanten Myrli tar opp, er vi inne på at et selskap som Hurtigruten er over 80 pst. eid av utenlandske aksjonærer. Betyr det at de ansatte der heller ikke skulle vært med i lønnsgarantiordningen? Det ville vært feil diskusjon å sette i gang med, slik representanten Myrli her legger opp til. Det anbefaler jeg ikke å følge opp videre.

Sverre Myrli (A) [11:51:15]: Jeg legger ikke opp til det.

Spørsmål 4

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:51:27]: Vi er begge rogalendinger, og Høie er godt kjent med at

«Nye Stavanger sykehus skal stå klart i 2023, men uten pasienthotell og med den hovedregel at fødende blir sendt hjem samme dag som fødselen», noe som nå på folkemunne er kalt Høyres «fast track»-fødsler. «Fagfolk har advart mot denne svekkelsen av barseltilbudet. I uenigheten mellom de økonomifaglige og medisinfaglige rådene er det økonomi og innsparing som har vunnet igjennom.

Hvilke grep vil statsråden ta for å sikre at barseltilbudet ikke svekkes, og er det riktig å lytte kun til de økonomifaglige rådene?»

Statsråd Bent Høie [11:52:08]: Representanten Tvedt Solberg hevder at når nye Stavanger sykehus står klart i 2023 uten pasienthotell, vil fødende som hovedregel sendes hjem samme dag som fødselen. Han kommer også med en rekke andre påstander i tilknytning til sitt spørsmål.

Jeg har innhentet informasjon fra Helse Vest. La meg komme med noen veldig tydelige og oppklarende opplysninger. Kvinneklinikken bruker i dag en etasje i pasienthotellet til barselkvinner. Dette er et område av pasienthotellet som er ombygd til formålet, og det er bemannet som en ordinær barselavdeling. Årsaken til denne løsningen er plassmangel på dagens sykehus.

All somatisk døgndrift skal inn i nytt sykehusbygg på Ullandhaug i Stavanger fra 2023. Det nye sykehuset bygges kun med enerom, som vil være tilrettelagt med sengeplass for en pårørende. Helse Vest opplyser at det ikke er planlagt for færre senger for barselkvinner enn i dag. Antall rom som i dag er lokalisert i pasienthotellet, inngår i det totale antallet på det nye sykehuset – påstanden er altså feil.

Det er ikke riktig at Helse Stavanger har som mål at fødende skal bli sendt hjem samme dag – den påstanden er også feil. Helse Stavanger har i tett samarbeid med kommunene i opptaksområdet satt i gang et arbeid for å forbedre barselomsorgen i tråd med nasjonale retningslinjer. Utgangspunktet for arbeidet er at svanerskaps-, fødsels- og barselomsorgen skal være helhetlig og gi et best mulig helsetilbud til kvinner og barn.

Helse Stavanger skal, i samarbeid med den kommunale helse- og omsorgstjenesten, legge til rette for et tilbud der mor og barn skal ha mulighet for å reise tidlige hjem fra sykehuset dersom de ønsker det og helsetilstanden tilsier at det er forsvarlig.

Jeg er opptatt av at Helse Stavanger planlegger driften i tråd med medisinskfaglige råd og nasjonalfaglige retningslinjer. Jeg er ikke enig i påstanden om at barseltilbudet på det nye sykehuset blir svekket.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:54:10]: Jeg takker for de svarene som kom, men konstaterer at det ikke var svar på de spørsmålene jeg stilte, om hvorfor økonomi

er blitt det førende når beslutningene skal tas, og om statsråden vil foreta seg noe. Det virker som om statsråden igjen driver med ansvarsfraskrivning, men jeg hører også at han bekrefter at regjeringa forsvarer den nye ordningen med tidlig hjemreise for fødende.

Jeg vil gjerne få et svar, når jeg tegner et bilde av omfanget og alvoret i den situasjonen som er, om det svekkede tilbudet. For over et år siden kom det advarsler fra Norges Kvinne- og familieforbund, noe statsråd Høie karakteriserte som skremmelspropaganda, og fagfolkene har fortsatt å advare. Jeg kan nevne Jordmorforbundet, Jordmorforeningen og Norsk Sykepleierforbund, og nå har flere nybakte foreldre også blitt med i debatten.

Hjemme i Stavanger ser det ut til at parolen 8. mars om barseltilbudet vil samle mange. Det er varslet et «vogntog» for bedre barseltilbud. Statsråd Høie har igjen klart å mobilisere til nye rekorder på kvinnedagen, slik som under reservasjonsretten. Så spørsmålet nå er: Er han i det hele tatt bekymret over de tydelige advarslerne som kommer fra fagfolkene om et svekket barseltilbud, og er det noe konkret statsråden vil foreta seg når det gjelder det?

Statsråd Bent Høie [11:55:21]: Det kan nesten virke som om representanten hadde et ferdig skrevet oppfølgings spørsmål, som ikke tok hensyn til mitt svar, for han fikk jo svar – at de påstandene som han kom med i spørsmålet, er feil. Det legges ikke opp til en reduksjon i kapasiteten i barseltilbudet på det nye sykehuset. Kapasiteten til den avdelingen som er på pasienthotellet i dag, og som er bemannet som en barselavdeling, vil bli videreført på det nye sykehuset. Det er ikke riktig at det nye sykehuset planlegges med utgangspunkt i at fødende kvinner skal sendes hjem første dag. Derfor håper jeg at representanten istedenfor å gjenta dette er med på å trekke ned den frykten som er skapt i befolkningen gjennom disse påstandene.

Tilbudet til fødende kvinner i Norge skal fortsatt, som nå, utvikles med utgangspunkt i faglige anbefalinger.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:56:26]: Mitt spørsmål handlet om bekymringene til fagfolkene, og selvfølgelig har jeg med meg bekymringene over ting i notatene mine for å underbygge dette. Med det sier jeg ikke at svaret mitt er ferdig skrevet.

Jeg konstaterer at statsråden fortsatt ikke svarer på hva hans ansvar er for å følge opp de bekymringene som kommer fra både fagfolkene og foreldrene i disse sakene – om det er det konkrete nye sykehuset i Stavanger, eller om det er de generelle bekymringene for barseltilbudet som vi ser over hele landet. Til syvende og sist er dette et spørsmål som handler om både sykehusøkonomi og kommuneøkonomi – om sykehusene og kommunene er i stand til å gjøre denne jobben. Jeg synes det er alvor-

lig at helseministeren i så stor grad avviser bekymringene fra både fagfolk og foreldre og kaller det skremmelspropaganda, for det er det på ingen som helst måte.

Mitt spørsmål, som jeg håper at statsråden ved en siste anledning nå kan svare på, er hva han vil gjøre for å møte disse bekymringene, som er både hos fagfolk og hos foreldre – eller om han bare vil la dette skure og gå videre.

Statsråd Bent Høie [11:57:28]: Jeg vil fortsette å tilbakelagte feilaktige påstander om tilbud som utvikles, for det er med på å skape unødvendig bekymring både hos fødende kvinner og hos fagfolkene. Det håper jeg representanten kan bli med på, slik at folk ikke blir unødvendig bekymret.

Det andre er at jeg jobber for stadig å forbedre situasjonen i sykehusene. Derfor har jeg som helseminister lagt opp til i de statsbudsjettene jeg gjennom fem år har hatt ansvaret for, en høyere vekst i pasientbehandlingen enn det Arbeiderpartiet klarte gjennom sine åtte år i regjering. Det handler om å legge til rette for fortsatt positiv utvikling i sykehusene. I tillegg har den blå-grønne regjeringen – i samarbeid med Kristelig Folkeparti – en betydelig satsing på tilbudet i kommunene gjennom en oppbygging av jordmortjenesten der, ved at vi de siste årene har bevilget over 1 mrd. kr nettopp til dette. Det gjør vi konkret for å styrke tilbudet og ta vekk ubegrunnede bekymringer.

Spørsmål 5

Ingvild Kjerkol (A) [11:58:44]: «I vinter har vi kunnet lese om unge med alvorlige spiseforstyrrelser som opplever å måtte vente på behandling i opptil et halvt år. Mor til ei 22 år gammel jente har fortalt til Dagsavisen at «Å vente i flere måneder er veldig lenge når noen er så dårlige. Det er skummelt å tenke på at hun har vært døden nær to ganger».

Er statsråden trygg på at personer med alvorlige spiseforstyrrelser får den hjelpen de trenger, i tide?»

Statsråd Bent Høie [11:59:20]: Nei, jeg er opptatt av å redusere ventetiden til denne pasientgruppen, og jeg er også opptatt av å forbedre behandlingstilbudet, for jeg opplever det samme som representanten tar opp, at det er for mange tilbakemeldinger fra denne pasientgruppen om at tilbudet ikke er godt nok. Det skal ikke være sånn at man må vente flere måneder for å få riktig helsehjelp når man er alvorlig syk. Dette følger vi nå opp bl.a. gjennom etablering av pakkeforløp, utvikling av bedre indikatorer og i styringen med sykehusene.

Ventetidene til spesialisert psykisk helsehjelp har blitt kortere, og fristbruddene er nesten borte. I 2013 var

gjennomsnittlig ventetid til oppstart helsehjelp 54 dager. I 2016 var den gått ned til 46 dager. Jeg synes det er positivt, men det er ikke en utvikling som jeg er fornøyd med – jeg ønsker at ventetiden skal ytterligere ned. Vi har innført en prioriteringsregel knyttet til psykisk helsevern og rusbehandling som jeg jobber med sykehusene for å få dem til i enda større grad å innfri, og ventetid er en av indikatorene som brukes for å følge med på om dette gjøres.

Så er det særlige utfordringer knyttet til behandling av krevende tilstander som forutsetter spesialkompetanse, som f.eks. alvorlige spiseforstyrrelser. Det betyr at en del av pasientene må vente lenge på riktig spesialistbehandling etter at de er utredet og har fått første behandling ved allmennpsykiatrisk enhet eller poliklinikk.

Jeg mener at dette handler veldig mye om hvordan vi organiserer tjenesten, hvordan vi prioriterer, at man ikke lytter godt nok til det som er brukernes ønsker og erfaringer, og av og til handler det også om mangel på kunnskap og kvalifisert personell.

De første pakkeforløpene på områdene psykisk helse og rus skal settes i verk til høsten. I alt er det planlagt 15 forskjellige pakkeforløp som implementeres fra 2018 til 2020. Flere av disse er generelle forløp for utredning og behandling, som gjelder uavhengig av diagnose. Det er også planlagt et eget pakkeforløp for spiseforstyrrelser for barn og unge. Formålet er nettopp å skape forutsigbarhet, bedre samhandling, kortere ventetider og ikke minst også mer innflytelse fra pasientene på behandlingen. I 2017 lanserte Helsedirektoratet nye nasjonale faglige retningslinjer for utredning og behandling av spiseforstyrrelser, som også skal bidra til bedre og riktig behandling.

I arbeidet med Nasjonal helse- og sykehusplan 2019 og opptrappingsplanen for psykisk helse for barn og unge vil jeg rette oppmerksomheten mot flere områder som også har betydning for å kunne gi denne pasientgruppen et bedre tilbud enn det som er tilfellet i dag.

Ingvild Kjerkol (A) [12:02:16]: Saken som jeg refererte til, er selvfølgelig svært alvorlig, fordi det handler om en alvorlig syk pasient, men det er dessverre også slik at svært mange med spiseforstyrrelser blir avvist i helsetjenesten fordi de ikke er syke nok. Hvilke tanker har helseministeren om den samfunnsøkonomiske virkningen, men særlig virkningen for den enkelte pasient, det har at personer med spiseforstyrrelser ikke får behandling fordi de ikke er syke nok – ikke er undervektige nok, hvis det er snakk om anorektikere – og så kommer tilbake til helsetjenesten senere, når tilstanden er betydelig forverret og man så langt ikke har

greid å bedre ventetidene i tråd med de ambisjonene som statsråden her tilkjenne gir?

Statsråd Bent Høie [12:03:15]: Jeg mener at det ikke er godt nok. Derfor er jeg også opptatt av at vi bygger ut et lavterskeltilbud innen psykisk helse i kommunene. Det er et arbeid vi er godt i gang med. Vi bygger ut psykologkompetanse i kommunene med øremerkede midler og et lovfestet krav, og vi ser nå en kraftig økning i antall kommuner som ansetter psykologer, på samme måte som det gis tidlig hjelp gjennom helsestasjonen og skolehelsetjenesten, som også bygges ut. Samtidig er jeg opptatt av at det er for mange pasienter som avvises innen psykisk helse i situasjoner der f.eks. fastlegen opplever at en ikke har et godt nok tilbud lokalt, ber om hjelp fra spesialisthelsetjenesten og blir avvist. Vi ser også at det er for store variasjoner i praksis knyttet til avvisning. Det er noe som helseregionene nå jobber med, og det er også en av grunnene til at vi bl.a. har løftet opp psykisk helse som et hovedtema i den neste nasjonale helse- og sykehusplanen.

Ingvild Kjerkol (A) [12:04:20]: Jeg takker statsråden for svar så langt. Noe av det som er spesielt med spiseforstyrrelser, er at man ofte trenger behandling i en kombinasjon mellom psykiatrien og somatikken. Statsråden framholder ventetidene og at de skal ned, men også hvor viktig det er at man ivaretar brukerperspektivet. Der er det jo et dilemma når det er snakk om disse pasientene – det at de skal styre sin egen behandling, og det at man faktisk skal få helsehjelp. Har statsråden noen tanker om hvordan tjenesten i dag ivaretar dette mest sentrale i en spiseforstyrrelse, nemlig ambivalensen mellom det å forholde seg til en autonom pasient og det å gi nødvendig helsehjelp?

Statsråd Bent Høie [12:05:17]: Dette er jo noe av det som gjør dette veldig komplisert. Men det er også forskjell mellom pasientene på dette området. Derfor er jeg opptatt av at det er en bredde i tilbudet, slik at en kan finne tilbud som passer godt til den enkelte pasient. Derfor er dette en del av fritt behandlingsvalg, der det også finnes alternative behandlingssteder, som drives av private og ideelle. Noe av dette er tema i de oppdaterte faglige retningslinjene. Det å sikre en bedre koordinering av tjenestene på tvers er jo noe av det som pakkeforløpene skal bidra til, og en av grunnene til at vi har valgt nettopp spiseforstyrrelser som en av de diagnosespesifikke pakkeforløpene innen psykisk helse.

Spørsmål 6

Masud Gharahkhani (A) [12:06:21]: «Forskning viser at sykdommer som rammer menn mest, rangeres gjennomgående høyere blant leger og brukerorganisasjoner enn de som først og fremst rammer kvinner, som f.eks. fibromyalgi, angst, anoreksi, eggstokkreft og lårhalsbrudd. Det er også eksempler på at det brukes mindre ressurser på behandling av kvinner enn av menn.

Hvordan jobber regjeringen for å sørge for at kvinnesykdommer blir tatt på like stort alvor som «mannesykdommer», og hva kan statsråden vise til av konkrete tiltak?»

Statsråd Bent Høie [12:06:54]: Likestilling og ikke-diskriminering er et grunnleggende prinsipp i norsk helsetjeneste. Kjønnsperspektivet innen helse har særlig fått oppmerksomhet siden kvinnehelsestrategien ble publisert for mer enn ti år siden. Regjeringens mål er at kvinner og menn skal ha like gode tjenester av høy kvalitet. I arbeidet med å skape pasientens helsetjeneste er det viktig å se på kjønn som en av variablene som påvirker pasientens helse.

Det er nødvendig med kontinuerlig oppmerksomhet på kjønnsperspektiv i helse hvis vi skal lykkes med å integrere kjønnsperspektivet fullt ut i sektoren. Helsedirektoratet har fått i oppdrag å sikre at kjønnsspesifisitet er omtalt i alle faglige retningslinjer og veiledninger der dette er relevant. Dette er et ledd i oppfølgingen av likestillingsmeldingen som kom i 2015. I Nasjonal faglig retningslinje for behandling og rehabilitering av mennesker med rusmiddelproblemer og avhengighet er temaet løftet fram. Retningslinjen legger særlig vekt på kjønnspesifikk tilnærming, minoriteter og seksuell orientering i rusbehandlingen. Helsedirektoratet skal også vurdere kjønnsrelaterte forskjeller ved legemiddelbruk.

Helsedirektoratet vil se nærmere på hvordan man skal utvikle en overordnet metodikk for å sikre likestilling mellom kjønnene i tjenestene, f.eks. ved bruk av kvalitetsindikatorer og andre måleparametere knyttet til helseregistre.

Muskel- og skjelettplager er svært vanlig i befolkningen. Flere kvinner enn menn rammes. Samtidig opplever mange at de ikke får tilstrekkelig hjelp for sin sykdom. Regjeringen ønsker derfor å utvikle og innføre pakkeforløp også for muskel- og skjelettlidelser, utmatelse og smertebehandling, for å sikre alle pasienter et likeverdig tilbud av høy kvalitet. Dette er sykdommer der kvinner er overrepresentert.

Kvinnehelse og kjønnsperspektivet inngår også i Helse- og omsorgsdepartementets strategiske satsing innen forskning. Blant annet skal satsingen bidra til mer forskning på eldre kvinners helse, uønskede forskjeller i helse- og tjenestetilbud mellom kvinner og menn, mi-

noritetskvinnens helse og unge kvinners psykiske helse. Også sykdommer som fører til langvarige sykmeldinger og uførhet hos kvinner, er aktuelle forskningsområder.

Helseforskningen skal i sterkere grad handle om problemstillinger som omhandler ulikhet mellom kjønnene, og det er knyttet opp mot oppfølgingen av likestillingsmeldingen. I 2017 ble det utlyst forskningsmidler i samarbeid med de tre helseforskningsprogrammene BEHANDLING, BEDREHELSE og HELSEVEL. Totalt har satsingen finansiert 19 prosjekter i perioden 2004–2014. I tillegg er det flere pågående prosjekter som er relevant for kvinners helse, både i Forskningsrådets helseprogrammer og i de andre programmene.

Masud Gharahkhani (A) [12:09:44]: Jeg takker for svaret.

I Norge tenker vi jo på likestilling på alle fronter, og det er noe å være stolt av. Selv er jeg utdannet som helsepersonell og trolig den første mannlige mammografen i Telemark, og det er jeg stolt av. Derfor har jeg alltid hatt et stort hjerte for helse- og likestillings spørsmål.

Så over til et alvorlig oppfølgingsspørsmål: Det ble nylig lagt fram en rapport fra Oslo Economics som viste at Norge bruker i gjennomsnitt 6 000 kr mer på behandling av kreft hos menn enn hos kvinner. I tillegg ser vi forskjeller i bevilgning til både behandling og forskning på kreft hos menn og hos kvinner.

Mener statsråden denne forskjellsbehandlingen er grei – og om ikke: Hva har han gjort for å endre dette?

Statsråd Bent Høie [12:10:26]: Det er et av de perspektivene som nettopp ble løftet fram i mitt opprinnelige svar – at det er en erkjennelse av kjønnsforskjeller innenfor helse, og det er bakgrunnen for at det er lagt føringer for dette, bl.a. opp mot tildelingen av forskningsmidler, nettopp for å kompensere for det som har vært et resultat av en utvikling der forskning på menn og menns helse har vært i fokus, og der ikke minst behandling og legemidlers virkning har vært fokusert på menn. Dette er noe som starter så tidlig som allerede ved dyreforsøkene, der en bruker og tester på kun mannlige mus istedenfor også på kvinnelige mus, for bl.a. å unngå variasjoner som følger med kvinners helse. Så dette er et grunnleggende og viktig spørsmål som må følges opp så bredt som det jeg redegjorde for i mitt opprinnelige svar.

Masud Gharahkhani (A) [12:11:30]: Helseministeren vet at psykisk helseutfordringer blant unge mennesker kan få alvorlige helsemessige konsekvenser. Vi vet også at slike utfordringer også har betydning for at mange unge dropper ut av den videregående skolen.

De nyeste tallene fra Ungdata-undersøkelsen viste en 40 pst. økning av psykiske lidelser hos unge jenter – fore-

komsten av depresjon, angst, forstyrret spise- og treningsatferd øker hvert eneste år. Selv om vi ser en økning også hos gutter, er det en langt mer dramatisk og markant økning blant unge jenter som sliter. Hva tenker statsråden om disse forskjellene, og hvilke tiltak tenker han bør gjøres for å endre denne trenden?

Statsråd Bent Høie [12:12:10]: Jeg tror at det er et bredt spørsmål og derfor en av årsakene til at regjeringen har løftet fram psykisk helse som en likestilt del av folkehelsearbeidet, så jeg tror vi er nødt til å starte med å tenke på hvordan vi skal styrke den psykiske folkehelsen i hele befolkningen.

Så er det på mange måter et slags paradoks i Ungdataundersøkelsene, for de viser jo at jenter i større grad lykkes i skolen, faller mindre ut, får bedre karakterer, starter i større grad på høyere utdanning, samtidig som de sliter mer med sin psykiske helse. Unge gutter dropper lettere ut av skolen, osv., og får utfordringer videre i livet med det, men har færre utfordringer med sin psykiske helse. Så her er det også kjønnsforskjeller, og som jeg også sa i mitt opprinnelige svar, er det å forske på unge kvinners, unge jenters, psykiske helse et prioritert område.

Spørsmål 7

Kjersti Toppe (Sp) [12:13:27]: «Bruken av smertestillende medisiner blant unge mot hodepine og migrene er rekordhøy. Fra 2006–2016 har økningen i alderen 15–19 år vært på 66 prosent, i alderen 20–24 år på 29 prosent, og i alderen 25–29 år på 16 prosent. Tallene er fra Reseptregisteret. 120 000 tåler ikke medisin mot hodepine på grunn av overforbruk, viser en doktorgradstudie gjengitt av NRK 17. februar.

Hva vil statsråden gjøre for å hindre overforbruk og feilbruk av smertestillende, og vil han vurdere å reseptbelegge slike medikamenter som i dag er reseptfrie?»

Statsråd Bent Høie [12:14:14]: Representanten Kjersti Toppe viser til at forbruket av smertestillende medisiner mot hodepine og migrene blant unge har gått opp. Statistikken det vises til, omfatter migrenemedisiner som alle foreskrives på resept. At flere får migrenemedisiner, kan tyde på at det er økt oppmerksomhet rundt migrene, og at flere får riktig behandling under legekontroll.

I 2016 hentet 2 821 jenter og 2 225 gutter paracetamol på resept. Totalt har antall brukere av paracetamol på resept økt jevnt fra 2007 til 2016 blant barn og unge, og bruken økte spesielt for 10–17 år gamle jenter og gutter.

Bruken av reseptfrie legemidler, spesielt paracetamol, har stått omtrent uendret siden salg i butikk ble til-

latt i 2004. Reseptfrie legemidler brukes hovedsakelig mot hverdagsplager i den ellers friske delen av befolkningen. Det er viktig å hindre overforbruk og feilbruk av legemidler, spesielt blant barn og unge. Det er derfor viktig med god informasjon om reseptfrie legemidler. Samtidig er det vesentlig at tilgjengeligheten er god for legemidler som brukes i egenomsorgen. Derfor tillates enkelte legemidler solgt i reseptfrie pakninger både i apotek og gjennom LUA-ordningen – salg av legemidler utenom apotek. LUA-legemidler er et godt supplement og er viktig for god egenomsorg ved enkle og moderate lidelser som smerte og feber.

Det er Statens legemiddelverk som vurderer legemidlenes reseptstatus og bestemmer hvilke legemidler som skal være tilgjengelige i LUA-ordningen. Legemiddelverket mener det ikke er behov for å reseptbelegge småpakninger, som f.eks. paracetamol eller ibuprofen. Å reseptbelegge vil trolig ikke ha noen vesentlig forebyggende effekt. Befolkningen ville mistet tilgangen til gode medisiner i akutte situasjoner, og fastlegene ville fått en betydelig økt arbeidsbyrde.

Kjersti Toppe (Sp) [12:16:23]: Statsråden argumenterer mot å gjera reseptfrie legemiddel reseptbelagde, og det er eit standpunkt som eg veit at statsråden har.

Men eg vil spørja om igjen om ikkje statsråden synest at det er urovekkjande at ein på ti år har hatt ein auke på 66 pst. i bruken av smertestillande blant unge mellom 15 og 19 år. Eg trur ikkje det kjem av auka sjukdom, eg trur det kjem av auka bruk, og eg er bekymra for at den bruken ikkje kan godtgjerast, altså at det er eit overforbruk i befolkninga.

Så veit vi at det er 120 000 som har medikamentindusert hovudpine i Noreg, altså at det er eit overforbruk av smertestillande. Om ein ikkje vil sjå på bruk av reseptkrav, kva vil statsråden gjera for å hindra overforbruk av smertestillande i befolkninga?

Statsråd Bent Høie [12:17:30]: Jeg er veldig opptatt av riktig legemiddelbruk. Det er også en av grunnene til at det var et sentralt tema i legemiddelmeldingen, og det er viktig at en jobber opp mot fastlegene for å sikre en riktig legemiddelbruk. Men det jeg opplever, er at hver gang dette spørsmålet settes på dagsorden, så er representanten Toppes svar å reseptbelegge de reseptfrie legemidlene. Det ble også antydnet i dette spørsmålet. Det synes jeg er et paradoks med tanke på at økningen skjer blant de legemidlene som allerede har reseptplikt, mens salget av reseptfrie legemidler på dette området er mer eller mindre flatt. Det å diskutere hvordan vi skal sikre riktig legemiddelbruk og virkemidler for det, er en viktig diskusjon, men da håper jeg vi kan komme videre fra diskusjonen om vi skal reseptbelegge

reseptfrie legemidler, som stort sett er Toppes svar på disse spørsmålene.

Kjersti Toppe (Sp) [12:18:35]: Eg spør jo nettopp om kva som er statsråden sine alternative tiltak, men det får eg altså ikkje svar på. Det er jo slik at det er 120 000 som har medikamentindusert hovudpine, og statsråden vil altså ikkje svare på kva regjeringa vil gjera for å hindra at dette skjer.

Ein ting som har skjedd under denne regjeringa, er at ein har opna opp for reklame på fjernsyn for smertestillande medikament. Det var det ikkje i førre periode. Så ser eg at denne regjeringa seier at no skal ein gå inn for å forby reklame for pengespel. Det er ca. 120 000 som har problem fordi dei er avhengige av det – like mange som i dag har problem med at dei bruker for mykje smertestillande. Ein gjer det av omsyn til dei speleavhengige. Vil statsråden gjera det same på helsefeltet og forby reklame på fjernsyn for reseptfrie smertestillande medikament?

Statsråd Bent Høie [12:19:42]: Jeg snakker gjerne om hva vi gjør for å få riktig legemiddelbruk, men igjen trekker representanten opp et forslag som omfatter reseptfrie legemidler, og det er ikke der vi har økningen, det er altså på reseptpliktige legemidler. Det er ikke lov å reklamere for reseptpliktige legemidler på tv i Norge. Det er det for reseptfrie legemidler.

Vi jobber nå med å etablere pasientens legemiddelliste. Det vil være et viktig virkemiddel for å få riktig legemiddelbruk. Vi stiller krav til at de som skal jobbe som fastleger, er spesialister i allmenntillegemiddelliste. Det vil heve kompetansen og kvaliteten i denne viktige delen av tjenesten.

Vi jobber også med ulike modeller for hvordan en skal drive med kollegaveiledning på sentrale områder. Der har vi sett positiv effekt, spesielt når det gjelder bruken av antibiotika, som har vært et prioritert område nå, men det er et virkemiddel som også kan brukes på andre prioriterte områder.

Presidenten: Spørsmål 8 vil verta handsama før spørsmål 15.

Spørsmål 9

Åsmund Aukrust (A) [12:20:58]: «Migrene rammer folk i arbeiderklasseyrker dobbelt så ofte som ledere. Kvinner rammes tre ganger så ofte som menn. Tall fra Reseptregisteret viser at rekordmange unge mennesker bruker migrenemedisiner. To til fire ganger flere kvinner enn menn i aldersgruppen 15–29 år går på slike medisiner. Migrene er altså ikke en sykdom for middel-

klassemenn midt i livet. Der setter vi inn penger og andre ressurser til forskning og behandling.

Hva har statsråden gjort for å bedre situasjonen for personer med migrene?»

Statsråd Bent Høie [12:21:34]: Representanten Aukrust spør hva jeg har gjort for personer med diagnosen migrene.

Jeg vil først presisere at jeg er opptatt av at alle skal få gode helse- og omsorgstjenester, uansett diagnose, kjønn, alder, yrke osv. Det er min hovedoppgave og mitt ansvar å etablere en samlet helse- og omsorgstjeneste som gir god helsehjelp til alle.

Det er et faktum at flere kvinner enn menn får diagnosen migrene. At flere får diagnosen, og at flere får migrenemedisiner, kan tyde på at det er økt oppmerksomhet rundt migrene, og at diagnostikken er blitt bedre. Det er bra at flere får riktig behandling under legekonsultasjon. Å leve med migrene har store konsekvenser – både for den enkelte og for samfunnet.

Kronisk sykdom, som migrene, påvirker livskvaliteten og kan gjøre det krevende å mestre hverdagen. Lærings- og mestringstilbud kan være nyttig. Å bedre slike tilbud er et sentralt mål i flere av de meldingene jeg la fram i forrige regjeringens periode, bl.a. i primærhelsetjenestemeldingen. Mange hodepinepasienter har f.eks. nytte av å lære seg å kartlegge triggerfaktorer som kan utløse hodepine, og etablere strategier for å unngå disse.

I fjor høst la jeg fram Nasjonal hjernehelsetilbud. Den handler om helse- og omsorgstjenestens ansvar for å ivareta god hjernehelsetilbud. Dette omfatter forebygging og helsefremming, tidlig intervensjon, utredning, behandling, habilitering, rehabilitering, forskning og innovasjon. Den handler om å løfte fram det enkelte menneskes mulighet for å fremme egen hjernehelsetilbud og mestre livet med nedsatt funksjon på grunn av en hjernesykdom. Utdanning og kompetanseheving er vesentlig, og opplæring må omfatte både ansatte i tjenestene og pasientene. Migrene og annen alvorlig hodepine sykdom omtales i hjernehelsetilbudet som den største gruppen av hjernesykdommer. Migrene er en viktig årsak til uførhet, og hodepine sykdommer er et fagområde der det fortsatt mangler kompetanse i helsetjenestene.

Representanten er opptatt av hva jeg har gjort, men jeg regner med at han også er opptatt av hva vi skal gjøre. Jeg vil gi et eksempel på et viktig tiltak. For å styrke tilbudet til kronisk syke pasienter starter vi denne våren en utprøving av primærhelseteam som en oppfølging av den tidligere nevnte primærhelsetilbudet. Fastleger i et primærhelseteam vil i samarbeid med sykepleiere få bedre muligheter til å følge opp listeinnbyggere med kroniske sykdommer, som migrene.

Åsmund Aukrust (A) [12:24:14]: Jeg er selvsagt mest opptatt av hva statsråden skal gjøre, men etter fire år i posten må jeg jo si at jeg også er interessert i hva han har gjort. Han viser til Nasjonal hjernehelsetilbud som – hva skal jeg si – et hovedvirkemiddel mot migrene. I det dokumentet står det veldig mye bra og fornuftig, men ordet «migrene» er bare nevnt én gang i den strategien. Det er for lite når vi vet at dette er en av de store folkehelseproblemmene. WHO mener at dette er en av de ti mest belastende folkehelseproblemmene globalt, og det er et stort samfunnsproblem. Vi vet at det er om lag 2 millioner fraværsdager fra skole eller arbeid på grunn av migrene i dag, i tillegg til alle de som yter redusert på jobb på grunn av smerter og ubehag. Mitt oppfølgingsspørsmål er rettet spesielt mot det som gjelder ungdom, som vi vet er den gruppen som har størst økning. Hva har statsråden gjort for å møte alle de ungdommene som sliter med migrene?

Statsråd Bent Høie [12:25:17]: Jeg tror ikke en kan vurdere hjernehelsetilbudets vektlegging av migrene ved å telle forekomstene av ordet «migrene». Hjernehelsetilbudet slår fast at migrene og annen alvorlig hodepine sykdom er den største gruppen av hjernesykdommer. Å legge fram en egen strategi for hjernesykdommer som faktisk slår fast at dette er den største pasientgruppen, er å ta dette spørsmålet og denne sykdomsgruppen på største alvor.

Det at en ser en økning i behandlingen av en sykdom, trenger ikke nødvendigvis å bety en økning i sykdomstilfeller, det kan bety økt kunnskap om sykdommen og økte behandlingsmuligheter. Derfor er det positivt at flere får migrenemedisiner, for det kan tyde på økt oppmerksomhet rundt migrene og at flere får riktig behandling under legekonsultasjon. Det er også, som jeg sa i mitt svar, andre behandlingsstrategier som det er viktig at en utvikler.

Åsmund Aukrust (A) [12:26:24]: Jeg har en bekymring for at det er for lite kunnskap om dette i helsesektoren, og at migrene ikke får den oppmerksomheten den fortjener, verken i media eller i helsesektoren, og at dette er en sykdom som ikke blir sett på som spennende nok eller har høy nok prestisje blant dem som behandler. Vi vet at migrene ikke rammer blindt. Den rammer først og fremst folk i arbeiderklasseyrker, og den rammer kvinner langt oftere enn menn. Det er dessverre all grunn til å tro at denne sykdommen hadde fått mye større oppmerksomhet dersom den hadde rammet menn i lederstillinger. Derfor har tiltak mot migrene også både et klasseperspektiv og et kjønnsperspektiv. Mitt spørsmål til helseministeren nå, dagen før 8. mars, er om han er enig i det premisset om at arbeid

mot migrene får for lite oppmerksomhet nettopp fordi det rammer kvinner mest.

Statsråd Bent Høie [12:27:23]: Jeg er enig i at vi har en generell utfordring i helsetjenesten, også i Norge, knyttet til kjønnsperspektivet, og det har jeg også svart på i et tidligere spørsmål. Det er en av grunnene til at Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen trakk tilbake den rød-grønne regjeringens forslag til likestillingsmelding. Det var fordi den ikke hadde et eget helsekapittel. Vi mener at likestilling og helse er et tema som er veldig viktig, derfor ble det laget en ny likestillingsmelding, der helse var et mer sentralt tema. Vi jobber nettopp med å løfte kjønnsperspektivet i helse – alt fra behandling til avansert forskning – og jeg er helt enig i at migrene er en av de sykdommene der det er en kjønnsforskjell. Derfor er jeg veldig glad for at vi har lagt fram en hjernehelsestrategi som nettopp påpeker at pasienter med migrene og hodepinesykdommer er en pasientgruppe som ikke har fått et godt nok tilbud. Det viste også forarbeidet til arbeidet med hjernehelsestrategien.

Spørsmål 10

Zaineb Al-Samarai (A) [12:28:35]: «I 2018 er det, som på 1930-tallet, tillatt med sæddonasjon i Norge. Det hjelper par der mannen er infertil. I 2018 er det, i motsetning til i resten av Norden, fremdeles ikke lov med eggdonasjon. Par der kvinnen er infertil og trenger egg fra en annen kvinne, får altså ikke hjelp. Helseministeren viser i Debatten på NRK 15. februar til at mors genetiske tilknytning er så viktig at eggdonasjon ikke skal være lov, mens fars genetiske tilknytning er mindre viktig.

Mener statsråden at mor er en viktigere forelder enn far?»

Statsråd Bent Høie [12:29:24]: På det spørsmålet kan jeg svare entydig nei. Det er heller ikke en helt korrekt gjengivelse av det som var mitt poeng i den debatten. Det som er forskjellen mellom sæddonasjon og eggdonasjon, er at man ved eggdonasjon har en fødende kvinne som har den biologiske tilknytning til barnet, mens det er kvinnen som har gitt egget, som har den genetiske tilknytningen. Det gjør at det rent faktisk er en forskjell på eggdonasjon og sæddonasjon. Men likestillingen, det at man skal ha mulighet til å få hjelp til assistert befruktning i like stor grad når det er kvinnen som har et problem, som når det er mannen som har det, er selvfølgelig et argument for eggdonasjon som jeg også erkjenner og anerkjenner.

Regjeringen har lagt fram en stortingsmelding om evaluering av bioteknologien, og et sentralt tema som tas opp der, er om eggdonasjon skal tillates i Norge eller ikke. Mel-

dingen beskriver både argumenter som taler for, og argumenter som taler imot eggdonasjon, uten at det konkluderes. Jeg representerer et parti som har denne diskusjonen nå. Denne diskusjonen i mitt eget parti ønsker jeg å delta i, selv om regjeringen ikke har et standpunkt i saken. Jeg vil avvente behandlingen av stortingsmeldingen som nå ligger til behandling i komiteen.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Zaineb Al-Samarai (A) [12:30:55]: Jeg takker for svaret.

Argumentet som tidligere er brukt av statsråden, er at dette skal være til barnets beste. Det som er viktig her, er at det som er til barnets beste, må jo være å være ønsket – ikke at man bare kan bli født av noen.

For Arbeiderpartiet er det viktige at barn får et trygt hjem, uavhengig av om man bor i et hjem med fosterforeldre, medforeldre, adoptivforeldre eller en annen sammensetning. I 2018 begynner det å bli forskjellige typer hjem.

Det jeg lurer på og har lyst å spørre ministeren om, er om det å bo sammen med og å vite sitt genetiske opphav er barnets beste, eller om det er å være sterkt ønsket.

Statsråd Bent Høie [12:31:57]: Jeg tror vi er helt enige om at for et barn er det viktigste å ha trygge voksenpersoner. Derfor er Høyres utgangspunkt i denne diskusjonen at det aldri – uavhengig av hvilken metode som har blitt brukt for at en blir født – skal bli satt spørsmålstegn ved et barn. Det er tverrpolitisk enighet i Norge om at en ikke skal tillate surrogati, men alle barn som fødes ved hjelp av surrogati, skal selvfølgelig være like velkomne og få den samme støtten som alle andre barn. Det må selvfølgelig likevel være mulig å ha en diskusjon – både medisinsk og etisk – om hvilke metoder som er akseptable å bruke. Det er den diskusjonen som nå pågår i Høyre. Men dette handler definitivt ikke om det grunnleggende, om at alle barn skal ha en god oppvekst. Og så er det en del av barnekonvensjonen at barn har rett til å få vite om sitt genetiske og biologiske opphav.

Zaineb Al-Samarai (A) [12:33:03]: Barnet får en større mulighet til å kjenne sitt opphav om vi tillater dette her hjemme i Norge, enn om kvinner må til utlandet for å få denne hjelpen. Vi vet at det er ca. 1 000 kvinner som har vært i andre land og fått hjelp fra en fremmed donor. Så lenge vi gjør det i Norge og får regulert det, er det større sannsynlighet for at barnet faktisk får kjenne til sitt opphav.

Jeg er nysgjerrig på hvorfor statsråden vil tillate sæddonasjon og ikke eggdonasjon på grunn av foreldrenes tilknytning til barnet, når man ved sæddonasjon over-

hodet ikke får noen biologisk tilknytning eller genetisk tilknytning til barnet. Så igjen: Er mor viktigere her?

Statsråd Bent Høie [12:33:44]: Nei, mor er ikke viktigere, men som jeg beskrev i mitt første svar, oppstår det likevel en annen situasjon ved eggdonasjon enn ved sæddonasjon, som er en del av diskusjonen.

Det er, som også kommer fram av stortingsmeldingen, helt riktig at ved å tillate eggdonasjon vil det sannsynligvis være noen flere kvinner som får mulighet til å gjennomføre eggdonasjon i Norge. Men det er ingen grunn til å tro at alle kvinner som ønsker å få gjennomført eggdonasjon i Norge, dermed vil få et tilbud i Norge, for Norge forholder seg strengt til de internasjonale konvensjonene knyttet til formidling av kjønnceller. Det betyr at i realiteten vil det nok ikke være tilgang på donasjonsegg i det omfang som det vil være behov for. Derfor vil det nok, selv om det skulle bli tillatt med eggdonasjon i Norge, være mange som vil måtte reise til utlandet for å få det tilbudet.

Spørsmål 11

Frå representanten Anniken Huitfeldt til utenriksministeren:

«Syriske kvinner blir tvunget til sex av menn som deler ut nødhjelp på vegne av FN og internasjonale hjelpeorganisasjoner. Disse rystende historiene framkommer i en fersk rapport fra FNs befolkningsfond, UNFPA. Ifølge BBC velger enkelte hjelpeorganisasjoner å lukke øynene for overgrepene. Norge er en betydelig humanitær aktør og giver, ikke minst til ofrene for krigen i Syria.

Hva vil utenriksministeren gjøre for å få stanset disse uhyrlige overgrepene?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsett til neste spørjetime, då utanriksministeren er bortreist.

Me går då til spørsmål 12.

Spørsmål 12

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:35:09]: «Ifølge Aftenposten har Nav satt i gang over 216 000 tiltak for ca. 40 000 nordmenn med somalisk bakgrunn. Til tross for dette jobber de med somalisk bakgrunn mindre og har lavere utdanning og levekår enn andre grupper i Norge. Fafo-forsker Jon Horgen Friberg mener Nav har brukt penger på en rekke meningsløse kurs.

Hvordan kan det ha seg at arbeidsministeren ikke fører en mer målrettet politikk for å kvalifisere flere for arbeid, slik at de kan forsørge seg selv og sin familie?»

Statsråd Anniken Hauglie [12:35:47]: Mange somaliske innvandrere har store utfordringer med å komme inn i arbeidsmarkedet. Mange har problemer med å utnytte utdannings- og kvalifiseringstilbud, bl.a. som følge av analfabetisme. En betydelig andel av den voksne somaliske innvandrerbefolkningen er mer utsatt i form av fattigdom, dårlige boforhold og dårlig helse. Mange er derfor avhengig av offentlige ytelser. Dette gjelder ikke bare i Norge, men også i andre vestlige land.

Arbeidsmarkedstiltakene skal bl.a. bidra til å gi deltakerne kvalifikasjoner det er behov for i arbeidslivet. Regjeringen har iverksatt en rekke tiltak både for å styrke den enkeltes muligheter i arbeidsmarkedet og for å redusere arbeidsgivers opplevde risiko ved å ansette utsatte grupper. Vi har styrket tilbudet om opplæring i grunnleggende ferdigheter og norskopplæring gjennom AMO og opprettet et toårig yrkesrettet opplæringstiltak for personer med svake formelle kvalifikasjoner. Denne opplæringen kan gi formell kompetanse på videregående nivå, særlig innen yrkesfag.

Mange somaliske innvandrere har imidlertid behov for mer omfattende kvalifisering enn det opplæringstiltakene i Nav kan tilby. Fafo la i fjor fram en rapport som viser at introduksjonsprogrammet i for liten grad inneholder reelt kvalifiserende virkemidler, og at resultatene varierer betydelig fra kommune til kommune.

Dette tar regjeringen på stort alvor. Vi vil derfor prioritere arbeidet for at innvandrere med fluktbakgrunn raskere kommer inn i arbeid ved å stimulere til arbeid og å stille krav. Kunnskaps- og integreringsministeren vil reformere introduksjonsprogrammet og innføre tydelige forventninger til gode resultater og mer arbeidsrettede tiltak. Det skal bli lettere å tilegne seg nødvendig kompetanse innenfor rammen av introduksjonsprogrammet. Det må samarbeides på tvers av sektorene for å gjøre det lettere å kombinere deltakelse i programmene med ordinært arbeid, fornye og forbedre norskopplæringen og bidra til at alle får et godt grunnlag for læring og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Arbeids- og velferdsetaten skal delta i dette samarbeidet med kommunene om gjennomføringen av introduksjonsprogrammet for den enkelte.

Regjeringen har også tatt initiativ til en bred inkluderingsdugnad med mål om å få utsatte grupper over i arbeid. Flere aktører vil bidra i dugnaden, ikke minst også arbeidsgiverne.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:38:14]: I forrige periode presenterte regjeringen i to stortingsmeldinger en rekke tiltak for å styrke arbeidet med kvalifisering til arbeid eller utdanning. Mange av tiltakene har arbeidsministeren nå redegjort for. Men når Nav gjennomfører 216 000 tiltak for ca. 40 000 nordmenn med somalisk

bakgrunn, føler da statsråden at hun har lyktes med å få nordmenn med somalisk bakgrunn ut i jobb?

Statsråd Anniken Hauglie [12:38:42]: Så vidt jeg forstår ut fra Aftenposten, er dette tiltak som er gjennomført i perioden 2002–2017, altså over en 15-årsperiode. Det er mye som har skjedd i løpet av de 15 årene. Introduksjonsprogrammet ble innført i 2004, var det vel, og har da virket siden 2004, og det er det som nå er evaluert. Nå ser man at det ikke fungerer godt nok, og derfor har regjeringen varslet en reform av introduksjonsprogrammet.

I tillegg la vi fram en Nav-melding i 2016, hvor vi viser at vi er nødt til å dreie Nav mer i retning av arbeid enn det som har vært tidligere. Vi har ryddet opp i tiltaksporteføljen, vi har ryddet opp i og forenklet forskriftene. Vi har også iverksatt flere nye tiltak nettopp for å nå den målgruppen som vi ikke har møtt på en god nok måte tidligere. Det har vært tatt i bruk for mange tiltak som ikke har gitt gode nok resultater. Vi har målt Nav på feil måte. Vi har målt Nav ut fra gjennomførte tiltak og ikke på gjennomførte resultater. Alt det er nå endret på.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [12:39:46]: Fafø leverte i høst en evaluering av introduksjonsprogrammet. Fafø konkluderte med at tiltakene i ordningen ikke klarer å kvalifisere deltakerne godt nok for det som kreves i det norske arbeidsmarkedet. Nå skal regjeringen gjennomgå introduksjonsordningen og komme med nye løsninger og forbedringer. Samtidig sa regjeringen før jul at i løpet av 2018 blir 27 personer ferdig i introduksjonsordningen og skal ut i jobb eller utdanning. De kan ikke vente på en reform av introduksjonsordningen, de skal ut i jobb og utdanning nå. Har statsråden gjort nok for at de som går ut av introduksjonsprogrammet i år, vil komme seg i jobb eller i utdanning?

Statsråd Anniken Hauglie [12:40:25]: Jeg skal være varsom med å ha for mange meninger om introduksjonsprogrammet, det ligger under en annen statsråd. Men det evalueringen viser, er at den ordningen ikke har fungert godt nok. Det er også bakgrunnen for at vi ønsker å reformere hele introduksjonsprogrammet. Det jeg har ansvar for, er å få Nav til å fungere bedre, få til tiltak som fungerer bedre for den målgruppen som er ment å nå. Noe av det som har vært viktig av det vi har gjort, er for det første at vi åpnet opp for at man kan få norskopplæring som tiltak. Det kunne man ikke tidligere. Vi har åpnet opp for at man i større grad skal kunne ta utdanning som tiltak. Det har man ikke kunnet på samme måten tidligere. Og vi har nå mer bruk av lønns-tilskudd i ordinær virksomhet, fordi vi ser at det er tiltak som fungerer bedre for å få folk i jobb. Men vi skal selvfølgelig fortsatt jobbe for å forenkle og forbedre

Nav og sørge for at de i større grad klarer å kvalifisere folk til jobb. Der mener jeg at vi er på god vei. Og med denne reformeringen av introduksjonsprogrammet i tillegg vil vi nå målene på en enda bedre måte.

Spørsmål 13

Lise Christoffersen (A) [12:41:37]: Mitt spørsmål er: «30. januar 2018 hadde Drammens Tidende en urovekkende artikkel om mange unge sykepleiere i 20–30-åra ved Drammen sykehus som ikke klarer å jobbe fullt på grunn av utstrakt bruk av arbeidsmiljølovens unntaksbestemmelser når det gjelder arbeidstid og hviletid.

Vil statsråden ta initiativ til en gjennomgang av regelverk og praksis for å legge forholdene bedre til rette for en heltidskultur ved våre sykehus?»

Statsråd Anniken Hauglie [12:42:09]: Jeg er enig med representanten i at arbeidstidsordningene i helse- og omsorgssektoren må være slik at forholdene ligger til rette for et langt og godt yrkesliv for helsearbeidere. Samtidig må sykehusene drives på en slik måte at de sikrer gode helsetjenester hele døgnet og hele året. Dette er et helt sentralt og meget viktig velferdstilbud til den norske befolkning.

De konkrete arbeidstidsordningene på sykehusene blir fastlagt gjennom samarbeid mellom arbeidsgiverne, arbeidstakerne og deres tillitsvalgte. Det er arbeidsgiverne og de tillitsvalgte som selv kjenner situasjonen på den enkelte arbeidsplass best, og som vet hvilke krav som følger av driften på det enkelte sykehus. Det er også lokalt på arbeidsplassen at det er mulig å ta hensyn til enkelte arbeidstakers spesielle behov.

Dersom arbeidstidsordningene krever unntak fra lovens hovedregler, gjennomføres det i dag ved avtale mellom arbeidsgiver og tillitsvalgte. Det kan gjøres enten på den enkelte arbeidsplass eller med sentrale organisasjoner dersom unntakene er omfattende. Jeg legger til grunn at arbeidsgiver i samarbeid med partene i arbeidet med turnusplaner vurderer risikoen som følger av ordningen, f.eks. når det gjelder nattarbeid og hvileperioder.

Regjeringen vil legge til rette for en heltidskultur i norsk arbeidsliv. Andelen personer som arbeider deltid, er høyest innen helse- og sosialtjenester, varehandel, undervisning og innen serviceyrker i statlig og kommunal sektor. Det er derfor veldig positivt at kommuner og helsesektoren arbeider aktivt med denne problemstillingen, slik som bl.a. Kristiansand kommune har ambisjoner om når de nå sier at stillinger som utlyses, skal være 100-prosentstillinger.

Jeg vil også nevne at regjeringen hvert øyeblikk, altså før påske, vil fremme en lovproposisjon om å styrke be-

stemmelsen i arbeidsmiljøloven om fortrinnsrett for deltidsansatte til utvidet stilling framfor nyansettelser. Dette har representanten Christoffersen og jeg tidligere også snakket om, og nå er denne proposisjonen på vei til Stortinget.

Lise Christoffersen (A) [12:44:13]: Jeg takker for svaret. Jeg registrerte at statsråden la stor vekt på at det vi snakker om her, er noe som må avtales lokalt. Nå er den turnusen som beskrives i Drammen, lovlig med tanke på arbeidsmiljøloven, men kun når det gjelder unntaksreglene. Tillitsvalgte sier at de faktisk ikke har en reell drøftingsmulighet, og at turnusavtalene kommer ferdig utfylt fra arbeidsgiver.

Nå har statsråden ved flere anledninger uttrykt bekymring for at sykefraværet ikke går ned fort nok. Hun vil ha et pensjonssystem som oppmuntrer til å jobbe lenger. Forskning viser at turnus med korte hviletider og hyppige skifter gir økt sykefravær. I snitt står sykepleiere i jobb til de er 57 år, og dårlig organisert turnus påvirker kvinnehelse i negativ retning. Vil statsråden ta et initiativ til et trepartssamarbeid, f.eks. innenfor rammen av en ny IA-avtale, for en bedre og mer helsefremmende organisering av turnus for sykepleiere og annet helsepersonell, der også de tillitsvalgte har reell medinnflytelse?

Statsråd Anniken Hauglie [12:45:23]: Det er ledelsen med de ansatte og deres tillitsvalgte på sykehusene som har ansvaret for å utarbeide forsvarlige turnuser, turnuser som ivaretar pasientenes behov for helsetjenester døgnet rundt, men som selvfølgelig også ivaretar de ansattes – jeg holdt på å si – behov for helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen. Det må ivaretas lokalt innenfor de bestemmelser som gjelder i lov, forskrift eller tariffavtale. Her er det jo ulike nivåer for når man kan avtale unntaksbestemmelser osv.

I går hadde jeg et møte med partene i arbeidslivet i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd, hvor vi diskuterte en eventuell ny IA-avtale. IA-avtalen går ut i løpet av 2018. Det betyr at 2018 er året for en eventuell reforhandling av en ny avtale. Vi har også avtalt hvordan vi skal jobbe videre med dette. Jeg opplever at det er stor interesse for å fortsette å ha en inkluderende arbeidsavtale i en eller annen form. Men jeg har også opplevd at det er stor interesse for å endre på den, nettopp for å se om vi kan innrette den på annen måte for å ivareta intensjonen på en bedre måte enn resultatene har vist så langt.

Lise Christoffersen (A) [12:46:35]: Jeg takker for svaret.

Jeg merker meg at statsråden henviser til lov og forskrift. Det er jo ikke noe som er hogd i stein, det er noe

det går an å gjøre noe med. Jeg viser også til at så seint som i april 2016, ved behandling av likestillingsmeldinga, sa Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa og stortingsflertallet nei til et forslag fra Arbeiderpartiet om at regjeringa skulle stille krav til helseforetakene om å redusere bruken av deltid. Jeg hadde et visst håp da jeg så Jeløya-plattformen, hvor regjeringa sier at den faktisk vil arbeide for en heltidskultur i arbeidslivet. Men det som statsråden da først og fremst adresserer til ledelsen ved det enkelte sykehus og forhandlingene der, fører til tall som f.eks. fra Vestre Viken HF i 2017: Av 290 utlyste stillinger var bare 37 pst. heltidsstillinger: Synes statsråden det er et godt utgangspunkt for å sikre nødvendig rekruttering til helse- og omsorgsyrkene framover, i tråd med det som faktisk står i Jeløya-plattformen?

Statsråd Anniken Hauglie [12:47:39]: Nei, det er helt åpenbart at det er vanskelig å få til en heltidskultur hvis arbeidsgiverne – kommuner og sykehus – lyser ut små stillingsbrøker. Det er bakgrunnen for at regjeringen ønsker å styrke de ansattes fortrinnsrett til helere stilling når det lyses ut stilling. Den proposisjonen vil komme før påske. Da vil Stortinget få anledning til å diskutere det der. Det er vanskelig å rekruttere til sykehusene hvis stillingsbrøkene er små, og det er klart at ved å styrke de ansattes fortrinnsrett til stillingene øker man også muligheten for å kunne få til helere stillinger.

Så er det viktig at også kommunene, som er en stor arbeidsgiver innenfor disse sektorene, også ser til Kristiansand og det de har tenkt å gjøre der, nemlig at stillinger som skal lyses ut framover, fortrinnsvis skal være 100-prosentstillinger. Her må kommunene, som er en stor arbeidsgiver, ta sitt ansvar og lyse ut større stillingshjemler enn det mange gjør i dag.

Spørsmål 14

Jan Böhler (A) [12:48:59]: Jeg vil gjerne stille følgende spørsmål til arbeids- og sosialministeren:

«I januar 2016 fjernet regjeringen i en forskriftsendring muligheten til å gi tiltakspenger til unge i alderen 16–18 år. Det hadde vært et begrenset beløp på inn til 4 000 kroner per måned som incitament for at de som faller ut av skolen, skal delta i aktive tiltak. Etter dette rapporterer de som jobber for å hindre utenforskap blant unge i f.eks. Groruddalen i Oslo, at de mangler et viktig arbeidsredskap overfor unge som er i fare for å få problemer med kriminalitet, rus m.m.

Vil regjeringen revurdere denne forskriftsendringen?»

Statsråd Anniken Hauglie [12:49:40]: Representanten peker på et viktig dilemma. På den ene siden kan

tiltakspenger være et incentiv til å delta på tiltak fra Nav, og på den andre siden kan muligheten til å motta tiltakspenger være nok til at unge som allerede står i fare for å droppe ut fra videregående opplæring, nettopp gjør det.

Mange unge som henvender seg til Nav-kontoret, har ikke fullført videregående opplæring. Nav-kontoret samarbeider tett med skole og oppfølgingstjeneste for at flere skal kunne fullføre opplæringen. Det er viktig at dette samarbeidet fungerer godt, og at virkemidlene er godt egnet for oppfølging av denne gruppen.

18-årsgrensen for å motta tiltakspenger ble innført fordi tiltakspengene kunne oppfattes som et incentiv til å forlate videregående opplæring for å delta på tiltak fra Nav og motta tiltakspenger. I motsetning til deltakelse i arbeidsmarkedstiltak er det ingen umiddelbare økonomiske incentiver knyttet til deltakelse i videregående opplæring. Videre er det nedfelt i barneloven at unge under 18 år skal være forsørget av sine foreldre. Sammen med ønsket om å øke gjennomføringen i videregående opplæring ble dette avgjørende for å sette 18 år som aldersgrense for å motta tiltakspenger.

Regjeringen vil forhindre at unge blir gående passive. Vi har tro på at tidlig og god oppfølging er viktig for å fange opp unge og sikre at de kommer i utdanning eller arbeid. Regjeringens nye ungdomsinnsats er en systematisk styrking av Arbeids- og velferdsetatens oppfølging av unge. Vi har styrket bevilgningen til personellressurser i Arbeids- og velferdsetaten til oppfølging av unge med i alt 100 mill. kr de siste to årene. Sammen med innføringen av en lovfestet aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år understøtter dette Nav-kontorenes arbeid med oppfølging av utsatte unge på tvers av statlige og kommunale arbeidsområder. Det gir også et forbedret grunnlag for samarbeidet med utdanningsmyndighetene om oppfølging av unge utenfor arbeid og utdanning.

Det er viktig at Navs virkemidler er tilpasset brukernes behov, slik at Nav kan hjelpe ungdom og andre på best mulig måte. Dette betyr at vi hele tiden må vurdere behovet for å gjøre justeringer. Så langt er det ingenting som tyder på at innføringen av 18-årsgrensen for tiltakspenger er spesielt problematisk.

Jan Böhler (A) [12:51:59]: Jeg takker statsråden for svaret. Det jeg synes er beklagelig, er at det er det samme som ble sagt da dette ble gjennomført i 2016. Jeg har spurt om det tidligere i Stortinget og hadde håpet at man nå, etter et par års tid, var i stand til å se problemene det skaper.

Jeg har besøkt dem som jobber med oppsøkende tjenester overfor disse unge som faller utenfor, i så å si alle bydeler hvor dette er mest aktuelt i Oslo, og alle sier det

uten tvil er slik at de 4 000 kronene i lomme penger man kunne få i tiltakspenger for å være med på tiltak, ikke er et incitament på den måten statsråder snakker om det på. Tvert imot, for dem som har falt ut av skolen, og som er langt fra å kunne komme tilbake dit, vil det å stå opp på morgenen og delta på tiltak gjøre at de kan få orden på livet sitt og lettere kan komme tilbake til skolen.

Jeg vil spørre om ikke statsråden ser den siden ved dette, at det å være med på noe og ikke bare gå uten noe som helst å drive med er viktig for disse ungdommene. Det er et faktum at i noen bydeler i Oslo dropper 40–45 pst. ut av skolen. Man kan ikke bare si at alle skal i skolen – punktum. Man må ha et alternativ.

Statsråd Anniken Hauglie [12:53:08]: Det er dilemmaer på dette området. Jeg var byråd i Oslo på den tiden da dette ble innført, og da hørte jeg det motsatte av det representanten Böhler tar opp, nemlig en bekymring for at utsatt ungdom trekkes ut av skolen for de 4 000 kronene i tiltakspenger, at det ble en viktig del av både ungdommenes og kanskje til og med familienes økonomi. Så dette kan gå begge veier. Hvis man gir unge mennesker 4 000 kr for å slutte på skolen, er det en risiko for at terskelen for å forlate skolen er lavere.

Vi er opptatt av å holde ungdommene i skolen, av hva som skal til for å holde dem i skolen, og sørge for at de får videregående opplæring og slik sett står bedre rustet til å klare voksenlivet sitt. Nav-veiledere i skolen er et viktig virkemiddel som vi prøver ut nettopp for å se om det lettere kan holde ungdommene i skolen. Ulike opplæringstiltak i regi av Nav for å få ungdommene tilbake på skolen mener jeg er viktig. Aktivitetsplikten er viktig, og fraværs grensen er viktig. Vi må legge alle våre ressurser i å holde ungdommene i skolen og ikke ha tiltak som trekker dem ut.

Jan Böhler (A) [12:54:15]: Jeg er helt enig med statsråden i at det er viktig å holde ungdommene i skolen og gjøre alt for det, men den dessverre store andelen som faller ut, og som faller ut i lange perioder – mange kommer ikke tilbake til skolen – kan vi ikke bare gå og se på. Vi må ha tiltak som kan trekke dem inn i aktivitet.

Jeg vil vise til at i Oslo i 2016 og 2017 – uten at jeg skal påstå at jeg har bevis for en direkte sammenheng – etter at tiltakspengene for denne aldersgruppen vi snakker om, ble avvirket, har ungdomskriminaliteten økt med henholdsvis 25 pst. og 20 pst. i de årene.

Dette er bare ett av mange tiltak som kan hjelpe for å få dem som er utsatt for denne type påvirkning, inn i aktiviteter. Men jeg mener alle sektorer må forebygge og være med på å se hva en kan bidra med, og ikke at politiet skal gjøre jobben alene. Jeg skulle ønske statsråden ville se nærmere på dette, for det er snakk om ungdom som har lang avstand til det å gå på skolen, og som lenge

har falt utenfor, som oppfølgingsteamene rekrutterte til disse ordningene. De snakker om at bare i Groruddalen er det 200 aktuelle ... (presidenten klubber).

Presidenten: Tiden er ute.

Statsråd Anniken Hauglie [12:55:28]: Ja, det er riktig at ungdomskriminaliteten har økt fra 2016, faktisk også fra 2015, men det har også gjennomføringsprosenten i skolen gjort. At gjennomføringsprosenten øker, er et viktig signal å ta med seg. Jeg mener at det som er avgjørende nå, er at vi sørger for de ungdommene vi her snakker om, som i utgangspunktet er utsatt – mange faller ut av skolen og har få formelle kvalifikasjoner. Når vi ikke klarer å kvalifisere dem i ungdomslivet, vil de få store utfordringer når de blir eldre. De vil ikke ha noen grunnmur å bygge fremtiden sin på.

Vi må unngå å ha tiltak og initiativ som trekker dem ut av det som skal legge grunnlaget for resten av deres liv. Jeg vil også minne om, om jeg ikke husker helt feil, at nettopp denne ordningen skapte begrepet «naver».

Presidenten: Spørsmål 8 vil verta handsama no.

Spørsmål 8

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Tore Hagebakken til helseministeren, vil verta svara på av eldre- og folkehelseministeren, som rette vedkomande.

Tore Hagebakken (A) [12:56:47]: «Før var det slik at en av døtrenes oppgaver var å ta seg av de eldre i familien. Dagens døtre er som regel i full jobb, men bærer fremdeles hovedansvaret når mor eller far trenger omsorg. I 2014 viste NOVA at en kvinne med en sønn ville mottatt 25 prosent mer offentlig omsorg enn om hun hadde hatt en datter – 120 minutter mer i uka.

Hva har statsråden gjort for at alle skal få like god omsorg, uavhengig av kjønn til barna deres, og hva vil han gjøre for at kvinner ikke skal måtte ta større pårørendeansvar enn menn?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:57:44]: Pårørende er en uvurderlig ressurs – både for sine nærmeste og for helse- og omsorgstjenesten. Pårørende kan også kalles en fornybar ressurs dersom de blir tatt godt vare på.

Den frivillige og i hovedsak familiebaserte omsorgen er nesten på størrelse med den kommunale omsorgstjenesten. Det er dessverre ingen selvfølge at dette vil vare i årene som kommer. Gamle foreldre og pleietrengende familiemedlemmer trenger omsorg fra sine nærmeste, og samfunnet er avhengig av innsatsen som de pårørende bidrar med. Vi må støtte og avlaste de pårørende og

legge til rette for at familien kan ha mulighet til å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for sine nære. På den måten tar vi vare på de pårørende som en ressurs – også i framtiden.

Denne regjeringen har allerede gjort mye for å styrke de pårørendes situasjon. En ny bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven trådte i kraft 1. oktober i fjor. Den samler og tydeliggjør kommunens ansvar for pårørende som har et særlig tyngende omsorgsarbeid. Helse- og omsorgstjenesten blir stadig flinkere til å spørre brukeren: Hva er viktig for deg? Den nye pliktbestemmelsen innebærer at dette spørsmålet også skal stilles til de pårørende.

Vi trenger mer kunnskap om hva brukere og pårørende mener om omsorgstjenestene. Det håper vi å få gode svar på i den nasjonale bruker- og pårørendeundersøkelsen som vi skal gjennomføre.

Et av hovedmålene med reformen Leve hele livet er å sørge for at pårørende ikke blir utslitt, og at de kan bidra for sine nærmeste. Jeg vil komme tilbake til innholdet i denne reformen i en egen stortingsmelding i løpet av våren.

Så litt til det konkrete som representanten her tar opp, dette med kjønnsforskjellen med hensyn til bruk. Jeg vil mene at mye av dette også har å gjøre med holdninger innad i den nære familien til den enkelte eldre, og hvordan man kanskje forventer at jentene skal ta mer ansvar enn guttene. Det er jo sånn at å lovpålegge holdninger er vanskelig, men vi må jobbe med holdninger om at det skal være en heltidskultur, at alle skal kunne delta både i vanlig dagtidsarbeid og skiftarbeid, uansett kjønn, og samtidig kunne delta i omsorgsarbeid hjemme.

Helse og omsorgstjenester skal gis etter behov. Det er derfor ikke greit at eldre som har døtre som pårørende, mottar mindre omsorg fra det offentlige dersom hjelpebehovet er det samme. I regjeringsplattformen har vi varslet at vi vil legge fram en egen pårørendestrategi. At det er ulike forventninger til menns og kvinners omsorgsarbeid, og hva som vil være viktig for å sikre at kvinner ikke skal pålegges større ansvar enn menn, kan være et aktuelt tema i denne strategien.

Tore Hagebakken (A) [13:00:44]: Takk for svaret.

Jeg oppfatter statsråden dit hen at hun vil ta tak i dette, men jeg må få lov til å spørre litt videre. Jeg tror at fleksibilitet vil virke positivt. Så hvordan mener statsråden at en kan tilrettelegge omsorgstilbudet bedre for å bli mer fleksibelt? For i dag er de fleste avlastningsordninger tilpasset dagtid, eksempelvis dagaktivitetstilbud for demente. Det finnes lite variasjon i tilbudet for dem som har pårørende som arbeider skift, som på kvelder og i helger, som en i mange typiske kvinneyrker nettopp

gjør. Dette kan føre til at en reduserer arbeidet og får mindre inntjening også som pensjonist.

Hvordan kan en sikre at avlastningstilbud for pårørende ikke bare er på dagtid, men også tar større hensyn til folk som arbeider skift?

Statsråd Åse Michaelsen [13:01:44]: Jeg synes at det representanten her tar opp, er veldig viktig, for vi vil jo ha en smidig overgang, og vi vil ha et tettere samarbeid med de ulike yrkesgruppene, om en jobber dagtid eller jobber skift. Å sette pasienten, eller den eldre, i sentrum er målsettingen til denne regjeringen og i mye større grad å kunne spørre den enkelte hva han eller hun trenger. Da skal det ikke være slik at en er låst fast til kun å få gode tjenester om en har vanlig dagtidsarbeid.

Så dette er ting jeg vil ta med meg når vi nå skal legge fram pårørendestrategien etter hvert – se på hvordan vi kan få til et samarbeid, være mer fleksible og ha en bredere tilnærming for å kunne se på utfordringene knyttet til de spørsmålene representanten tar opp. Jeg synes det er veldig relevante og viktige spørsmål.

Tore Hagebakken (A) [13:02:39]: Statsrådets svar gir stor grunn til forventninger til den meldinga som kommer, og til en aktiv oppfølging av pårørende i forbindelse med den nasjonale strategien som en i regjeringsplattformen har sagt skal komme. Så igjen: Det gir grunn til store forventninger, for dette er særdeles viktig for at vi skal lykkes med å ha hender nok i framtiden.

Jeg vil likevel spørre: Hva vil regjeringa gjøre for å belyse disse utfordringene og fremme likestilling for kvinner som er pårørende, og som pleier eldre og syke uansett hva de jobber med og hvor de jobber?

Statsråd Åse Michaelsen [13:03:30]: Jeg refererte i hovedinnlegget mitt til at vi nå gjennomfører en nasjonal bruker- og pårørendeundersøkelse som også vil gi en pekepinn på hvor skoen trykker, og hva en opplever der ute som vanskelig for å få endene til å møtes, for å gi en god omsorg.

Det skal gjennomføres en pilot nå i mars, altså i denne måneden. Deretter skal Folkehelseinstituttet validere spørsmålene og analysere resultatene av undersøkelsen fra de pilotkommunene som i desember 2017 kom inn i prosjektet, og med anbefalinger til videre drift og arbeid med spørreundersøkelsen. Jeg tror vi vil høste mye erfaringer og mye kunnskap når vi får disse svarene på plass. De som jobber aktivt med dette, vil garantert komme tilbake, for de vet hvor skoen trykker.

Presidenten: Me går no til spørsmål 15.

Spørsmål 15

Tuva Moflag (A) [13:04:43]: Mitt første spørsmål til statsråden er som følger:

«Statsråden har varslet tøffere turnus i eldreomsorgen, men hvilke gulrøtter vil statsråden bruke for å gi ansatte i eldreomsorgen en bedre arbeidshverdag, slik at vi får lavere sykefravær, flere hele stillinger og ansatte som klarer å stå lenger i jobben?»

Statsråd Åse Michaelsen [13:05:07]: Jeg må innledningsvis påpeke at jeg i intervjuet med Fædrelandsvennen – regionsavisen nede på Sørlandet, som jeg antar representanten sikter til – ikke brukte begrepene «tøffere turnus» eller «kampsak», og at disse begrepene får stå for avisens egen regning.

Mitt utgangspunkt er å legge til rette for best mulig omsorgstjenester. Forskning viser at stort omfang av små stillinger i denne sektoren fører til svekket tjenestekvalitet og ineffektive tjenester. Kvaliteten på tjenestene reduseres når brukerne må forholde seg til mange ansatte, viktig informasjon går tapt i vaktskifter, mange små stillingsprosenter gjør det vanskelig å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, og – ikke minst – tilbud om kun deltidsstillinger har negativ innvirkning på ungdoms utdanningsvalg.

På den andre siden velger mange deltidsstillinger frivillig, og muligheten for å jobbe deltid er trolig en viktig årsak til den høye yrkesdeltakelsen blant kvinner i Norge. Samtidig gir små stillinger uverdige ansettelsesforhold for arbeidstakere som er avhengig av en fullverdig og ikke minst forutsigbar jobbsituasjon for å kunne få tilstrekkelig lønn og pensjon.

Skift/turnusutvalget konkluderte med at en av de viktigste årsakene til den høye deltidsandelen blant turnusarbeidere er at det blir et stort behov for arbeidskraft i helgene når turnusplanene vanligvis legges opp med hver tredje helg eller sjeldnere. Videre uttrykte utvalget at det som framstår som helt sentralt for å få redusert deltidsbruken, er at helgfrekvensen i turnusplanene bør økes.

I dette arbeidet trenger vi bl.a. alternative turnusordninger avtalt mellom partene i arbeidslivet, basert på frivillighet og med utgangspunkt i sektorens behov. Det var bl.a. derfor regjeringen i 2015 endret arbeidsmiljøloven og åpnet for at det skulle bli enklere for partene lokalt å avtale vakter opp til 12,5 timer. På den måten kan man f.eks. avtale lange vakter i helgene og dermed dekke behovet for søndagsarbeid uten å arbeide flere helger.

Jeg vet at det gjøres mye bra arbeid ute i kommunene med sikte på å redusere andelen deltid, men dette virker likevel ikke å være nok. Arbeidstidsutvalget påpekte at problemene knyttet til helgeproblematikken i helse- og

omsorgssektoren har vært kjent og omtalt i mange år, men at partene likevel ikke har greid å finne fram til en løsning.

Jeg skjønner – og jeg skjønner veldig godt – at deltidsproblematikken innenfor omsorgstjenestene er sammensatt, og jeg er interessert i å ha en dialog med partene i arbeidslivet for å se nærmere på dette.

Tuva Moflag (A) [13:07:58]: Mange kommuner gjør nå forsøk med utrulling av økt grunnbemanning i eldreomsorgen. Dette har i bl.a. Rana kommune gitt gode resultater ved Gruben sykehjem, og de ser nå på en utvidelse til flere deler av kommunen. Med økt grunnbemanning kan man få en bedre arbeidshverdag for de ansatte, bedre kvalitet for brukerne, mer heltid og mindre sykefravær. Mitt spørsmål blir da: Vil statsråden legge til rette for økt grunnbemanning i eldreomsorgen?

Statsråd Åse Michaelsen [13:08:35]: Det viktigste for meg nå er å se på en fleksibilitet som ivaretar brukeren i sentrum. Om det betyr at en skal øke grunnbemanningen, om det betyr at en skal åpne opp for dette med fleksibel alternativ turnus, slik jeg har uttrykt et ønske om å se på, tror jeg er viktig å gå i dialog om med både brukerne og ikke minst organisasjonene for å kunne løse – at vi ikke låser oss til et standpunkt og sier at det er det eneste som vil kunne løse de utfordringene vi har, som vi har kjent til i så mange år, og ikke klart – men jeg vil ikke konkludere på det nå. Men jeg er veldig åpen for å se på løsninger, for jeg er helt klar over at om vi skal løse utfordringen med den økningen vi får av eldre – og ikke minst sykere eldre, for vi lever lenger – må vi tørre å tenke nytt, og vi må tørre å tenke nytt i fellesskap.

Tuva Moflag (A) [13:09:27]: Linda Lavik, fylkesleder i Norsk Sykepleierforbund i Buskerud, skriver i Drammens Tidende i dag:

«De siste årene har det vært forsket mye på sammenheng mellom arbeidstidsordninger og helse. Forskning viser at turnusarbeid er forbundet med en rekke negative helseeffekter og konsekvenser for psykososialt velvære, som konflikt mellom arbeid og familie, økt tretthet, økt risiko for hjerte- og karsykdommer, mage-tarm problemer og kreft.»

Med dette bakteppet og bevisstheten om at vi trenger å gjøre det attraktivt å jobbe innenfor helsesektoren, frykter ministeren helsekonsekvensene av en såkalt tøfere turnus, og frykter hun for konsekvensene når det kommer til rekruttering?

Statsråd Åse Michaelsen [13:10:19]: Det som er kjent fra forskning, som representanten her påpeker, kjenner jeg til. Jeg ser på en del av de siste forskningsre-

sultatene som har vært omtalt, som gjelder nettopp skift- og turnusarbeid, hvor en har påpekt at når den enkelte helsearbeider går korte arbeidsperioder og har det man kan kalle korte uthvilingsperioder, får man aldri hentet seg inn igjen. Når en ser på at mange kanskje går en turnus som tilsier tre dager på jobb, to dager fri osv., har forskningsmiljøene i den siste rapporten nå påpekt at det å ha en lengre friperiode gjør at en henter seg inn. I tillegg kommer elementet med å gå en turnus som tilsier at en kanskje har morgenskipt og vekslende skift innenfor kort tid – kveld, morgen og kanskje på igjen neste morgen, osv. – og at hviletiden ikke er lang nok. Det er en stor belastning, for vi vet at kroppen trenger pause. Det er nettopp disse tingene jeg ønsker å se på og jobbe med. Men å ha en lengre friperiode har vist seg å være veldig positivt.

Spørsmål 16

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Nina Sandberg til forskings- og høgare utdanningsministeren, vil verta svara på av eldre- og folkehelseministeren på vegner av forskings- og høgare utdanningsministeren, som er borttreist.

Nina Sandberg (A) [13:11:47]: «NIFU har beregnet at med mindre man setter inn tiltak, vil det ta 50 år før det er kjønnsbalanse blant professorene i universitets- og høgskolesektoren.

Med mindre statsråden er tilfreds med å vente et par generasjoner på å oppnå kjønnsbalanse, hvilke tiltak vil regjeringen sette inn for å få opp farten på likestillingsarbeidet på dette viktige samfunnsområdet?»

Statsråd Åse Michaelsen [13:12:20]: For forsknings- og høyere utdanningsministeren og for regjeringen er ambisjonene klare om at veksten vi har sett i andelen kvinner i faglige toppstillinger i universitets- og høgskolesektoren, skal fortsette i årene som kommer. Arbeidet med en god kjønnsbalanse i academia henger tett sammen med ambisjonene om økt kvalitet i forskning og høyere utdanning. Vi har ikke råd til å miste eller gå glipp av noen gode hoder grunnet manglende likestilling og mangfold i denne sektoren. Et selvstendig og viktig poeng er at økt grad av kjønnsbalanse og mangfold i sektoren og bedre integrering av kjønnspektiver i forskning og innovasjon ikke bare handler om rettferdighet, men om at de beste argumentene kommer fram og utvikler den pågående samtalen i academia.

Kunnskapsdepartementet følger nøye med på andelen kvinner i dosent- og professorstillinger ved universiteter og høyskoler. Dette er et nasjonalt styringsparame-

ter i mål- og resultatstyringssystemet vårt og et viktig tema i den strategiske styringsdialogen som departementet har med universitetene og høyskolene.

Andelen kvinner i faglige toppstillinger vokser, men det går likevel for tregt. Det store bildet de siste årene har vært en økning på omtrent 1 prosentpoeng per år, men bak disse tallene skjuler det seg store variasjoner mellom institusjoner og ikke minst mellom fagområder. Vi trenger derfor å basere tiltakene våre på kunnskap om denne variasjonen og virkemidler som er tilpasset dette sammensatte bildet.

Regjeringen støtter opp under Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning, Kif, sitt arbeid for å fremme likestilling mellom kjønnene og mangfold ved universitetene, høyskolene og forskningsinstituttene. I perioden 2014–2017 har komiteen lagt særskilt vekt på kjønn og etnisitet og bidratt til vektlegging av likestilling i forbindelse med mange fusjoner i forbindelse med strukturprosessen for sektoren. For eksempel lyses nå lederstillinger på NTNU ut med krav om likestillingskompetanse, og flere andre universiteter har fulgt i NTNUs fotspor.

Kif-komiteen er nylig oppnevnt for perioden 2018–2021 og er ett av de viktigste virkemidlene vi har som spydspiss og pådriver for feltet, sammen med BALANSE-programmet i Forskningsrådet, som i perioden 2013–2022 finansieres med om lag 130 mill. kr for å støtte opp under målet om å bedre kjønnsbalansen på seniornivå i norsk forskning gjennom ny kunnskap, læring og ikke minst innovative tiltak. Jeg vil også gjerne nevne Forskningsrådets gode arbeid med rekruttering og gode karrieremuligheter for yngre forskere der de har særlig oppmerksomhet på kjønnsperspektivet. Viktig er det også at vi gjennom NordForsk finansierer nordiske sentre for fremragende forskning for å få mer kunnskap om hva barrierene består i, og hva som kan gjøres.

Nina Sandberg (A) [13:15:21]: Statsråden nevnte BALANSE-programmet, og det er bra. Forskningsinstituttet Simula har innført en familievennlig bonus for sine ansatte. Alle som får barn, får 25 000 kr i bonus. I tillegg får nybakte foreldre som jobber med doktorgrad, fire måneders ekstra finansiering. En studie i nettopp Forskningsrådets BALANSE-prosjekt viser at balansen mellom jobb og familie er en barriere mot likestilling i akademia. Spørsmålet om kjønnsbalanse handler også om arbeidsplassens kultur og ikke minst struktur for likestilling. Er denne typen strukturelle tiltak som babybonus og ekstra tid noe statsråden vil legge til rette for i akademia generelt?

Statsråd Åse Michaelsen [13:16:10]: Nå er ikke jeg ansvarlig for saksfeltet, så jeg kan ikke tale på vegne av forsknings- og høyere utdanningsministeren om akkurat dette, om hva hun måtte ønske å gjøre, men jeg kommer gjerne tilbake til det. Det er klart at dette oppfølgingsspørsmålet vil komme inn til forsknings- og høyere utdanningsministeren med mulighet for å gi et tilsvarende svar på et senere tidspunkt. Så jeg håper det er i orden for spørreeren.

Nina Sandberg (A) [13:16:41]: I Europa er det flere land som har innført nasjonale strategier for å sikre bred rekruttering til høyere utdanning. Forskerforbundet har tidligere bedt regjeringen gå i dialog med sektoren om å lage en slik helhetlig rekrutteringsstrategi. Norsk studentorganisasjon har tatt til orde for det samme. Arbeiderpartiet foreslo i forbindelse med behandlingen av likestillingsmeldingen at Norge også bør utarbeide en slikt type rekrutteringsstrategi for å motvirke kjønnsulikheter i utdanningsløpet og i akademia. Her kan både kjønnsspoeng og likestillingsstipend vurderes sammen med andre kvoteringsstiltak og virkemidler. Da spør jeg statsråden: Vil statsråden ta initiativ til at Norge får en slik rekrutteringsstrategi?

Statsråd Åse Michaelsen [13:17:25]: Igjen kan jeg ikke svare på vegne av ministeren for forskning og høyere utdanning på akkurat dette punktet. Men på generelt grunnlag kan jeg si at denne regjeringen er opptatt av at vi får en balanse både i akademia og på andre områder, som gjenspeiler det som samfunnet etterspør. Det er et likeverd mellom kjønnene, at en har like muligheter til å lykkes og har like muligheter til å nå toppen, og at en ikke på et eller annet tidspunkt når det såkalte glasstaket. Det at Norge som nasjon bør se på en helhetlig tilnærming, kan jeg på generelt grunnlag si at regjeringen er opptatt av. Men hva ministeren for forskning og høyere utdanning konkret vil gjøre, tenker jeg også at det vil bli mulighet til å kunne få svar på ved en annen anledning.

Presidenten: Då er dagens ordinære spørjetime slutt.

Sak nr. [13:18:20]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdighandsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

